

Kedves Olvasó!

Amikor megtanultuk és elmondtuk hitvallásunkat, tulajdonképpen egyfajta ígéretet tettünk Istennek és embernek, hogy igenis, megharcoljuk hitünk harcát. Minden *gyermek* ezt a felfogást erősíti. Hadakozunk, tehát önmagunkkal, embertársainkkal, Istennel? Mi lesz a nyereségünk, ha olyan harcot folytatunk, melynek csak rossz következménye lehet? Harcoljunk inkább áldásokért, melyekről Isten tett ígéreteket elődjainknak és persze nekünk is. Adjuk át minden energiánkat annak a célnak, melynek középpontjába most már gyermekünk élete került, hogy megtaláljuk hivatásunk igazi értelmét és megtalálja helyét mindenki ebben a küzdelemmel teljes világban. Ne aggasszon az, ha szűkös, vagy netán fehér-fekete kenyér váltakozásában telik az életünk. Arra összpontosítsunk, hogy mindennapi küzdelmeink nyomán meglegyen gyermekeink áldása, a biztonság, mindennapi kenyér, a szüntelen növekedő hittel erősödő reménység.

PGyL ■ FŐSZERKESZTŐ

Fohász

Szerető, vigasztaló Isten!

Rácsodálkozunk a világra, többnyire a nagyságára, a szépségére, a rendszerére, ahogyan működik, de a legnagyobb misztérium mindebben, hogy hogyan vagyunk jelen benne. A születés halál körforgásában, talán a te örökkévalóságodhoz képest apró emberi életek, drámák, fájdalmak, egyszerűségeken nagyszerűségek, csodák, magaslatok, mélységek húzódnak meg. Legjobb tudásunk szerint, igyekszünk embernek lenni, megfelelni, fejlődni, haladni a korrallal, bebizonyítani, magunknak és embertársainknak, hogy életünk nem hiábavalóság. Néha a bizonyítás folyamatában azonban, amikor egy kicsit elfáradtuk, feltesszük a kérdést, hogy mi is az, amit bizonyítanunk kéne? Hiszen Isten gyermekeinek helye van a világban, s gondviselése elkíséri egy életet át. A gond csak az, hogy gyakran elfelejtjük, ezt a mindig körülölelő gondviselést... Lépkedünk a nagy világ igazán csábító kínálatokat nyújtó porondján s leszünk olyanok, amilyenek nem vagyunk. Istenünk,

az idő múlásával segíts, hogy észre vegyük fontosságát jelenlétednek. Segíts, hogy sokat látott szemünk, láthasson. A fül meghallja a lényeges dolgokat, a lélek megérezhesse az igaz érzelmeket. Elszégyelljük magunkat, ha arra gondolunk, hogy mi mindent halasztottunk már el életünkben a látszatnak áldozó oltáron. Reményt, szeretetet, vigasztalást, társakat... a fontos dolgok azonban valahogy visszatálnak hozzánk. És hitünket újra megtaláljuk, hogy rájöhessünk arra, hogy nélküle élnünk nem érdemes.

Mivel értelmet adtál Nekünk Isten, tudatosul bennünk, hogy a lelkeség nélküli életben nem érezzük jól magunkat. Mert fontos a Veled való kapcsolat, a kommunikáció, a közelség, s legyen ez a templom csendjében, a nagyváros forgatagában, a biztonság érzése, hogy belső szobánkban megtalálhatunk, végtelen boldogság. Elmondhatjuk Neked félelmeinket a magányról, a létről, a halálról... megoszthatjuk veled örömünket, s a hála érzetével teljesebbek vagyunk. Időről időre felismerjük a fontos dolgokat, s köszönjük neked mindenható, hogy kivárod ébredéseinket, s visszaengedsz bennünket kegyelmedbe, mint a tékozló fiút. Ámen.

Szabó Csengele ■ LELKÉSZ

A tagok egysége

▪ unitárius világnap alkalmából – 1Kor12, 12-20.

Kedves Testvéreim, szeretett

Atyámfiai! Az általánosan elfogadott véleménnyel szemben bemutatom azt a testet, mely egyszerűen nemcsak csont, hús, vér, hanem földi életünk sajátja, és egyben az a méltóság is, melyet fontos élethelyzetekben tapasztalunk, s mely éppen nagyra hivatottságában éri el hatásfokát.

Nézzük emberi testünket! Érvényesnek találok, hogy Pál apostol gondolatával induljunk útra,

miszerint *elménket szépségben, testünket pedig ártatlanságban őrizzük meg* (1 Tess 5, 23.). Emiatt magától értetődik, hogy gondolatainkkal olyan észszerűségeken csüngjünk, melyek soha nem igyekeznek túlszárnyalni emberi képességeinket. Ahogy, pl. nem tudunk össze tenni fejünkön egyetlen hajszálat sem, úgy nem tudjuk termetünket sem megnövelni, vagy akár csökkenteni egy arasszal. Ez igaz még akkor is, ha teremtő társaivá váltunk Istennek, s ha ebben az összefüggésben a keblén gyermekét nevelő édesanyára fordítjuk is tekintetünket.

Jézusnak van egy ide vonatkozó szép tanítása, melynek az a lényege, hogy *a test drágább, mint az öltözet* (Lk 12, 33.). A mindennapi életben két kép szemlélteti ezt: Egy gondtalanul fürdőző fiatal lánynak eldugják értékes ruháját, s amikor tapasztalja, hogy meztelenségét képtelen elfedni, akkor féltett testrészeit szorososan, karjával takargatja. Moz-

dulatával is érzékelteti, hogy mindennél drágább meztelen teste. Egy édesanyának nem sikerül biztosítania apró gyermekének az értékes, és szükséges ruhadarabot, s emiatt sajátjával, de inkább karjával szorosán magához ölelve védi, óvja gyermekét.

Valljuk be, hogy saját testünk, de édesanyánknak is a mi testünk a legértékesebb ezen a világon. S mégis ez a sokat féltett, óvott, ápolt test olyan, mint a mező füve, mely reggel sarjad és estére elhervad. Vajon rövidéletű virágról, vagy érzékeny növényről van szó e testi összefüggésben? Nem. Egy törekeny emberi testről, mely minden látszat ellenére egyik pillanatról a másikra romba dőlhet. Ez a gondolat azonban két valóságot vetít elénk: Az egyik, Pál apostol fogalmazása szerint abban rejlik, hogy *testünkben hordozzuk Isten templomát*. Ezt viszont akár úgy is értelmezhetjük, mint, amikor *Jézus az ő testének templomáról beszélt* (Jn 2, 21.). Ilyen összefüggésben miként történhet meg az, hogy egyik pillanatról a másikra összeomoljon egy test, mely magában hordozza Isten templomát? A második gondolatot szintén Pál apostol ébresztette bennem, amikor azt sugallja, hogy a testünk Jézus tagja. Mit is jelent ez? Azt, hogy eggyé válunk vele. Szorosabb értelemben azt kell értenünk, hogy lába, keze, szeme füle lettünk Jézusnak. Ez a hozzá való tartozás már többé nem indít további kérdezősködésekre, hiszen megértettük, elfogadtuk, tudjuk, hogy ez az ismeretünk most már teljessé vált. Igaz, kissé nehézkes elképzelnünk azt, hogy ilyen testi egységet alkothatunk valakivel. Ennek ellenére mégis tapasztalati példák sorával még közelebb kerülhetünk előbbi állításomhoz, mint egyfajta életvalósághoz. Pl. tudjuk, hogy az édesanya és magzata milyen szoros testi kapcsolatban áll egymással a csecsemője megszületése előtt. Ezt az állapotot azonban sokáig, - szemmel láthatóan - tapasztalhatjuk mindkettőjük viselkedésében. A gyermek – még ha nem is szaggatja meg kötelekeit – elfeledi ezt a függést. A jó édesanya viszont soha. Ő mindig összehangoltnak érzi gyermekével életét, s meggyőződéssel vallja, hogy sem élet, sem halál el nem választhatja tőle.

Beszédem következő részében hangsúlyos, hogy igenis mi *testben eggyé tartozunk* azokkal, akikkel testi és lelki, vérségi és szellemi kötelek fűznek össze. Akarattal és nem megszokásból említettem a lelki kapcsolatot, hiszen minden más, mely nem a vérségen alapul erre az egységre épül. Három példával erősítem ezt, melyek közül az első kettő tulajdonképpen eggyé olvasztható. A *férj és feleség, ket-*

ten lesznek egy testté – olvassuk Máté evangéliumában (19, 5.). Gonosz gondolat, szó lenne részünkről, ha csupán a testi együttlét gyönyörének pillanatait neveznénk *egy testnek*. Itt sokkal többről van szó. Egy magában durva, de sokat mondó példát említek, amikor egy balesetet követően az egyik házastárs mozgásképtelenné válik. A másik gyakran azokra a szeretetteljes pillanatokra hivatkozik, amikor egymásnak hűséget fogadtak, amikor egymásba olvadtak, amikor ketten egy testet alkotva új életet teremttek. Az áldozatot vállaló társ gondolkodásának, érzésének keserves pillanataiban sokszor megelevenedik a régi boldog együttlét emléke, de már sohasem a régi hangszállal. A gondozó fél számára a testi egységet az ápolás, a simogatás, a gyengéd ölelés jelenti. De a test egységét megőrzi addig, míg Isten döntése nem változtatja meg azt. A harmadik példát a jó barát adja és személyesíti meg. Két idegen ember gondolat- és érzésvilágában egymásra talál. Minden külső befolyás nélkül megosztják egymással kenyerüket, gyakran pénzüket is. Örömeikről mindenütt elragadtatással beszélnek, és azt hangoztatják, hogy barátságuk a szíami ikrek közelségéhez hasonló. Az is nyilvánvaló, hogy nagyon eltérőek céljaik, terveik, de annak ellenére mégis *együtt álmodják az égit magukat*. A találkozások egy-egy hosszú ölelésbe torkollnak, melyet még hosszabban ismételnék a búcsúzáskor, hogy érezhessék testükön a következő találkozásig a barát kemény, de szeretetteljes szorítását.

Még mindig maradt egy újabb gondolat, melyet szóvá kell tennem. *Tudjuk, hogy ami testtől született, test az* (Jn 3, 6). Ennek ellenére azonban a legtöbbszörnek nem sikerül megtagadnunk testiségünket. Szükséges nekünk az ölelés, a csók, a kézfogás. Ilyennek neveltek, azt szívtuk magunkba és így akarjuk érzékeltetni, hogy mi eggyé tartozunk. Tulajdonképpen ez a gondolat fejezi ki igazán e beszéd központi mondanivalóját, amikor test és lélek együtt alkotják az eszményi egységet. Ennek azonban komoly akadályai vannak. Pál apostol felfogásában az emberi testet három hatalom hajtotta szolgásgba: a **törvény**, a **bűn** és a **halál**. A törvényről már szoltam egyik beszédemben, így most mellőzöm azt. A **bűn** fogalmát a test összefüggésében szintén Pál apostol tanításában fedeztem fel, miszerint a „*test vágyódása halálra vezet, a lélek törekvése életre és békére*” (Róm 8, 6.). Soha nem szabad félreértenünk a test ápolásának, gondozásának esetleges tagadását, szemben a test **nem kívánt cse-**

lekedeteivel. Ezek közül csak egyet emelek ki, pl. a testnek szüksége van a vízre, de mellőzendő a házasságtörés. Nem arról van szó, hogy valaki elhanyagolja testét, vér szerinti egységének ápolását, hanem arról, hogy megtartóztassa magát a rossz, káros hatásoktól.

A **halál** kérdését most nem feszegetem. Itt csak annyit jegyzek meg, hogy egy testi egységet megélt ember méltóságteljesen átlép a gondolaton és a halál tényén. A halálba történő fájdalmas átmenetkor, nehéz megválnunk testi egységünkötől: rokonainktól, barátainktól, ettől a világtól. Mégis éppen unitárius

hitünk segít abban, hogy egy újabb egység létrejöttét fedezzük fel, túl a halálon. Amennyiben földi életünkben egymást kiegészítő testrészünké váltunk, s így megalkottuk a földi, testi egységet, Isten templomát, akkor máris részévé váltunk Istennek.

Saját egységről vallott összefüggéseinkre alkalmazva ismételjük, hogy ám sok lélek van a Magyar Unitárius Egyházban, ez mégis csak egy test. Adja Isten, hogy ez mindig így legyen. **ÁMEN.**

Pap Gy. László ■ LELKÉSZ

A remény

■ ApCsel 27,22; 27

”*Én azonban most is azt tanácsolom nektek, hogy bizakodjatok, mert egy lélek sem vész el közületek, csak a hajó... mert közületek senkinek sem esik le egyetlen hajszál sem a fejről.*”

Kedves Testvéreim!

Az imahét mai napjának mottója a remény! A hitvilágunkhoz, lelki életünkhöz tartozó fogalmak közül egyik legsajátságosabbnak, legérdekesebbnek találom a reményt. Gyakran – naponta – használjuk, hivatkozva rá, és mégis: ha megpróbáljuk lényegét meghatározni, rádöbbenünk, hogy nem is olyan egyszerű. Jelen van életünkben, szinte magától értetődően, mégsem tudjuk tetten érni, megfogalmazni jelentését.

Sokan a hittel vagy bizalommal azonosítják, mondván, hogy tulajdonképpen ugyanazt jelenti. Bár annyit elmondhatunk, hogy mindezek valóban egy fogalomkörbe tartoznak, ha azonban jobban odafigyelünk, észre vesszük, hogy a reménynek van egy különös csengése, ami rokonértelmű társaitól megkülönbözteti. Arra utal, hogy reményről az életnek csak bizonyos helyzeteiben beszélhetünk, mert akkor van igazán szükség rá, és pedig az élet nehéz, megpróbáló helyzeteiben, amilyenben textusunk szerint is voltak azok a hajón az emberek. **A vihar-**

ban. Amikor reményről beszélünk, rá hivatkozunk, ebben benne van, hogy valami nincs rendben, valami válságba jutott életünkben. Ha jól megfigyeljük, mi is életünk hasonló helyzeteiben használjuk. Lássunk néhány példát:

Pontos órára kell érkezned valahová: templomba, előadásra, vagy a vonatot szeretnéd elérni. Órára tekintesz és látod, hogy késésben vagy. Nem vagy már biztos benne, hogy odaérsz a megfelelő időre. És ekkor születik meg, bukkan fel a gondolat: talán mégis... talán még van remény.

Börtönben ül valaki, sok évre elítélve. Számolja a lassan múló napokat, melyeknek minden órája egy-egy örökkévalóságnak tűnik. Tudja, hogy a kiszabott ítélet alapján még nagyon messze van szabadulása órája. De egyszer csak eszébe jut, hogy hallott már olyant, amikor valakinek elengedtek a büntetéséből, amnesztiát kapott, hamarabb szabadult. Ekkor ébred lelkében a biztató gondolat: hát-ha... talán. Talán van remény a szabadulásra.

Súlyos állapotban szállítanak kórházba valakit, talán baleset érte, vagy betegség támadta meg. Állapota válságos, és az orvos is kételkedve csóválja a fejét. Ilyenkor félelem, kétség támad bennünk, akár rólunk, akár egy szeretett családtagról, embertársról van szó. Érezzük, hogy az élet került veszélybe, és rádöbbenünk, hogy milyen hamar elveszíthetjük azt. De egyszer csak valahonnan bentről egy biztató hangot hallunk: volt már rá eset, hogy hasonló vagy még súlyosabb, válságosabb állapotból is felépült a beteg. Talán még nincs veszve teljesen a gyógyulás lehetősége. Talán még van remény a gyógyulásra.

Az elhangzott példák közül világosan kitűnik, hogy reményről mindig életünk válságos, bizonytalan helyzeteiben beszélünk. Amikor valamire azt mon-

dom, hogy remélem, tulajdonképpen így gondolom: nem vagyok benne biztos, de szeretném, akarom, hogy úgy legyen.

A reménynek életünkben betöltött szerepét tekintve tehát jogosan elmondhatjuk, hogy az egyik legdrágább kincsünk, éltető, biztató erőforrásunk. Nélküle sokszor teljes sötétség borulna életünkre. Igaz, hogy a remény a hit fogalomkörébe tartozik, hiszen az az alapja. Akárcsak a hit, a remény is Istenre támaszkodik. A próféta is Istennel beszél, amikor így szól: „*reménységem vagy te a háborúság napján.*” Erről vall a zsoltáríró is: „*Csak Istenben nyugodjál meg lelkem, mert tőle van reménységem.*” Megnyugvásra pedig csak nyugtalan, bizonytalan helyzetben van szüksége az embernek. Ilyenkor válik segítő támaszunkká a remény.

Most pedig kedves testvéreim egy történetet szeretnék elmesélni. A történet szerint a sivatagban eltévedt utazó kétségbeesetten vizet keresett. Egyik dombtetőről a másikra mászott abban a reményben, hogy valahol megpillant egy kispatakot. Nézelődött minden irányba, de eredménytelenül. Ahogy vánszorgott, a lába megakadt egy elszáradt bokorban és elvágódott a földön. Ott is maradt fekvve, mert nem volt ereje tovább küzdeni, feladta a reményt és megingott a hite, hogy valaha kijut ebből a megpróbáltatásból. Ahogy ott reménytelenül és leverten feküdt hirtelen ráeszmélt, hogy milyen csend van a sivatagban. Mindenütt fenséges csend uralkodott, amit még a legkisebb zaj sem zavart meg. Hirtelen felemelte a fejét. Valamit hallott, egy hangot, mely olyan halk volt, hogy annak forrásához csak a legélesebb fül és a legmélyebb csend vezethet el: a folyóvíz hangja. A zaj által keltett, a szívében felragyogó reménysugártól nekiveselkedve feltápáskodott, és addig ment, amíg el nem ért egy kis patak friss, hideg vizéhez.

Nem szégyen bevallani: próbák alatt, veszélyben kisebb helyre kerül bennünk a hit. A mindent betöltő fényesség csak parányi fényponttá zsugorodik. De ez a fénypont megmarad, és amikor a legnagyobb szükségünk van rá, biztató hangon szól hozzád. Ez a remény. Ezért is társítjuk a fény fogalmával, amikor „reménysugárról” beszélünk. És mennyire igaz. Ragyogó napsütésben állíts ki a fénybe egy szál égő gyertyát. Milyen parányi, szinte észrevehetetlen, láthatatlan a lángja a mindent betöltő fényözönben. De ugyanez a parányi gyertyaláng a sötét éjszakában messze elvilágít, irányt mu-

tat az eltévedt vándornak, és fénye köré lepkék gyűlnek. Ilyen a remény is: amikor sötétség borul életünkre, akkor válik biztató fényugárrá a számunkra. Így lesz a reménynek sajátos helye, éltető, megtartó funkciója az ember életében. Nem véletlen, hogy Pál apostol is külön említi a hit és a szeretet mellett a reményt.

Eszembe jut annak a történet béli gyermeknek a nevetésre ingerlő esete, akitől egy alkalommal megkérdezték, hogy melyik fontosabb: a Nap, vagy a Hold. A gyermek így válaszolt: a Hold, mert az éjjel világít. Ebben a naivnak tűnő gyermeki válaszban azonban benne van a remény egész lényege.

Amikor nyugodt mederben, zavartalanul folyik életed, töltsd azt be a hit ragyogó fénye. De amikor sötétség borul rád, félelem, bizonytalanság szorítja össze szívedet és „kis teste hangtalan vacog”, akkor ha parányi pontnyi fényével is, legyen biztatód, megtartód a remény sugara.

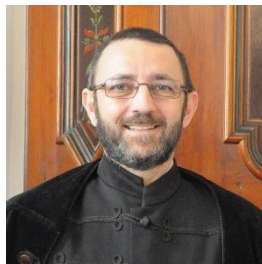
Mi, keresztények különböző egyházakhoz és hagyományokhoz tartozunk, amelyek nincsenek teljesen egymásra hangolódva. Ezért gyakran elcsüggedünk, és úgy látjuk, hogy nem haladunk a látható egység felé.

Valóban, egyesek minden reményt feladtak, és elérhetetlen eszmének tekintik ezt az egységet. Mások nem is tekintik keresztény hitük szükséges részének az egységet. Imádkozzunk tehát a látható egység ajándékáért, tegyük ezt állhatatos hittel, kitartó türelemmel és reményteljes várakozással, Isten szerető gondviselésében bízva. Az egység az Úr imája az egyházért, és Ő kísér bennünket ezen az úton. Nem fogunk elveszni.

Ez mutatja a szakasz fő témáját, amely az isteni gondviselés. A százados döntése volt, hogy a rossz időjárás ellenére útnak induljanak a hajóval. A vihar alatt a tengerészek döntöttek arról, hogyan irányítsák a hajót. Végül a saját terveik meghiúsulnak, és csak úgy, hogy együtt maradnak és hagyják, hogy a hajó összetörjön, menekülnek meg az isteni gondviselés által. A hajó és az egész értékes rakomány elvész, de mindenki életben marad, „*mert közületek senkinek sem esik le egyetlen hajszál sem a fejről*” (27,34; ld. Lk 21,18). Keresztény egységünk keresése során az isteni gondviselésnek átadva magunkat számos olyan dologról kell lemondanunk, amelyhez szorosan kötődünk. Istennek azonban minden ember megváltása számít. Ámen.

Hiterősítő

János evangéliumának 15. részéből, az első 17 vers: *Én vagyok az igazi szőlőtő, és az én Atyám a szőlősgazda. Azt a szőlővesszőt, amely nem terem gyümölcsöt énbenem, lemetszi, és amely gyümölcsöt terem, azt megtisztítja, hogy még több gyümölcsöt teremjen. Ti már tiszták vagytok az ige által, amelyet szóltam nektek. Maradjatok énbennem, és én tibennetek. Ahogy a szőlővessző nem teremhet gyümölcsöt magától, ha nem marad a szőlőtőn, úgy ti sem, ha nem maradtok énbennem. Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővesszők: aki énbennem marad, és én őbenne, az terem sok gyümölcsöt, mert nélkülem semmit sem tudtok cselekedni. Ha valaki nem marad énbennem, kivetik, mint a lemetszett vesszőt, és megszárad; ezeket összegyűjtik, tűzre vetik és elégetik. Ha megmaradtok énbennem, és beszédeim megmaradnak tibennetek, akkor bármit akartok, kérjétek, és megadatik nektek. Az lesz az én Atyám dicsősége, hogy sok gyümölcsöt teremtek, és akkor a tanítványaim lesztek.*

Pál apostol a Galatabeliekhez írt levelének 5. rész 22. és 23. versei: A Lélek **gyümölcse** pedig: szeretet, öröm, békesség, türelem, szívésség, jóság, hűség, szelídség, mértékletesség.

Tapasztalataink alapján a közösségeink megtartó ereje a közös céljainkban rejlik, amely érdekében cselekszünk, még akkor is, ha azt más-más módon igyekszünk elérni, hiszen mindannyian különbözünk. Ilyenkor gyarapodást, sikert és eredményt, megelégedést érzünk.

Azonban ahol mindenki mást és mást szeretne, ráadásul még ki is gúnyolják egymást a felek a hitük és felfogásuk miatt, mi több, ellenségesek egymással szemben a másságok miatt, ott megoszlik a közösség ereje, összetartása, a közösséget formáló egyének külön-külön sebezhetőek lesznek. De ez esetben már nem is beszélhetünk közösségről, mert a sikertelenség, a kudarc és a folyamatos elégedetlenség szétforgácsolja a célokat.

A Bibliában használt példabeszédek mindig egy találó képpel igyekeznek kifejezni tömör mondani-
alójukat, hogy mindannyian megérthessük a lé-

nyezet, hiszen a képes beszéd sokkal hatékonyabb, mint az elvont elmélkedés. A felolvasott bibliai leírásban egy szőlősgazdáról van szó és az Ő szőlőséről, pontosabban arról, hogy mit kell megtennie a gazdának ahhoz, hogy a szőlőse gyarapodjon, és gyümölcsöt teremjen. Jézus egy jól körvonalazható folyamatot ábrázol.

Ahhoz, hogy a szőlőtő is termést hozzon, megfelelő talajban kell gyökeret eresszen, a szőlővesszők ugyanabból a tőből kell kinőjenek, meg kell tisztítani, a rossz hajtásokat levágni, megmetszeni, amely ág nem terem, azt el kell távolítani, hogy a mellette növekvő egészséges ág fejlődhessen. A jó gondozás következménye pedig az, hogy a szőlőtő kihajt, virágzik, majd gyümölcsöt terem, azaz a befektetett munka meghozza a várt eredményt. Ezt a képet alkalmazza tehát a Biblia, illetve Jézus is emberi világunkra.

Azaz, magunkra vonatkoztatva, mindannyian Isten unitárius szőlőskertjében vagyunk, egy-egy szőlővessző, még ha szerteszóródottan is a nagyvilágban, de összetartozunk, mert egy szőlőtőről fakadunk, és igyekszünk egymással is összefonódni. Van egy jó gazdánk, a názáreti Jézus, aki tanításával, példájával mutatja, hogyan éljünk, és gazdálkodjunk lelki értelemben, milyen folyamatoknak tegyünk eleget ahhoz, hogy eredményesek legyünk. Nemcsak egy töről fakadhatunk, mint a szőlőtő megannyi vesszője, hogy hasonló gyümölcsöt teremjünk, hanem metszéssel, beoltással, csatlakozhatunk ugyanazon tőhöz.

Az élet más és más körülményeket és lehetőségeket adott, hogy megteremjük a magunk gyümölcseit. Ezen értékes gyümölcsöket, eredményeket látva és tapasztalva gyarapodhatunk újabb és újabb egészséges vesszővel. Hiszen mindannyian arra törekszünk, hogy sikeresek, eredményesek legyünk, és büszkén állhassunk meg nagyszüleink, szüleink előtt, de elsősorban önmagunk lelkiismerete előtt.

Minden imádkozás és örömteli találkozás alkalmával ráirányítjuk a figyelmünket arra, hogyan lehet megmaradni úgy, hogy a szétszéledés, a különböző háttérű és gyökerekkel rendelkezők is ugyanazon hitbeli gyümölcsöket tudjunk teremni? Pál apostol szerint a lélek gyümölcsei: a szeretet, az öröm, a békesség, a türelem, a szívésség, a jóság, a hűség, a szelídség, a mértékletesség, de mindezek egyik pillanatról a másikra nem teremnek meg.

Előfordul, hogy nem vagyunk eléggé kitartóak, gyakran fogadkozunk, aztán elfeledkezünk a foga-

dalmainkról. Annak érdekében, hogy jó gyümölcsöt teremjünk, megfelelő lelki erősséggel, kötődéssel kell rendelkezünk, kitartással és elszánt-sággal kell gondoznunk saját magunkat. Indokolt megteremtenünk annak a feltételét, hogy a jó gyümölcs megteremjen a mi lelkünkben is.

Lélekben is kötődhetünk egy közösséghez, melynek célja és vágya a felsorolt lélek gyümölcsének a megtermése. A Lélek gyümölcse ennek a lelki kötődésnek a látható, tapasztalható következménye. Tehát a gyümölcsökről sohasem beszélhetünk úgy mindentől függetlenül önmagában. A fogadkozás önmagában nem ér semmit, és nem is lesz eredménye. A gyümölcs nem a levegőben lóg, és nem onnan pottyan le, az a fából ered, ott van már a magban, átvitt értelemben, a lelkünkben. Előbb virág, aztán gyümölcskezdemény lesz, végül szépen kifejlődik, megéri. Vagy Jézus példázatánál maradva: van szőlőtő, és azon terem - annak a termése.

Hisszük, hogy Isten mindannyiunkba beoltotta a jó minőségű gyümölcsstermés áldott lehetőségét. Minden emberi lélekben, mint magban, ott van a finom, édes gyümölcserés lehetősége, amennyiben a megfelelő talajban gyökerezik. Arra vigyázzunk, hogy megmaradjunk a hit-tővén, a szeretet törzsén, mert a jó ember az Ő jó lelkéből hozza elő a jót, a gonosz emberben pedig elhal a termés lehetősége.

Jézus is tudatosan említi a jó magot, a termőföldet, a magvető példázatát. Akkor termünk jó tulajdonságokat, szokásokat, ha gondozzuk testünket és lelkünket, valamint megfelelő tudást szerzünk, azaz megmaradunk Isten szeretetében, mert a szerető szív és együtt érző lélek tud magából teremni:

szeretetet, örömet, békességet, türelmet, szívességet, jóságot, hűséget, szelídséget, mértékletességet.

Ellenkező esetben lassan elenyészhetünk, elhalhatunk, elszáradhatunk, mint az eltávolodott szőlővessző, amely már nem lesz jó semmire, csak arra, hogy levágják a töről, és eldobják. Vagy magától leválik a töről, ahonnan kapja a lélek erejét, elveszti termőképességét.

Maradjunk meg Isten és embertársaink iránti szeretetében, hogy megteremjük továbbra is a magunk jócselekedeteit, és erre buzdítsunk másokat is, jó példát mutatva. A szerető ember terem jó gyümölcsöt, a Jézusi szeretet evangéliumából ihletődött embernek egészséges teste és lelke virágba borul, és kiárasztja magából a lélek gyümölcsseit. Ezek a gyümölcsök tehát bennünk vannak, csak éppen gondoskodnunk kell továbbra is e termések útvonaláról, megéréséről. Azáltal hogy szőlővesszőként egyenként kapcsolódunk unitárius hitünk gyökeréhez, a tőhöz, lelki kötődéssel megmaradunk benne, és ugyanabból a szerető forrásból merítünk.

És erről nyíltan is bizonyoságot teszünk, mint például ez a világháló adta lehetőség, ahol csatlakozhatunk egymáshoz, megoszthatjuk egymással gondolatainkat, ápolhatjuk meggyőződéseinket, így teret adhatunk a fejlődéshez, a további gazdag gyümölcssterméshez.

Közösen erősödjünk abban a tudatban és hitben, hogy azonos hit-tőhöz tartozunk, amely a jézusi szeretet evangéliumi forrásához csatlakozik. Belőle merítjük azt a táplálékot, amelynek hatására megteremjük lelkünk gyümölcsseit. Ámen.

Léta Sándor ■ LELKÉSZ

Böjti gondolatok

Elkezdődött a böjt, egy olyan időszak az évben, amikor fokozottabban, erősebben teszi fel nekünk a kérdező ugyanazt a kérdést: megtaláltad, amit kerestél?

Mit is keresünk valójában?

A teológia válasza az, hogy Istent. A lélektané az, hogy önmagunkat. És mindkettő igaz.

Nagyböjt hamvazó szerdától húsvét vasárnapig

tart, 2024-ben ez az időszak február 14. és március 31. között van.

Az élet zaja annyira leköti figyelmünket, hogy maholnap már azt se tudjuk, mikor van farsang és mikor böjt. Az öröm és a megbánás, a mosoly és a komolyság összeolvadt; ma nincs külön farsang és böjt. De ha az élet össze is olvasztotta a kettőt, az Isten egyháza számon tartja, tudatosítja, hogy van farsang, de van böjt is. Az élet állandó váltakozás.

A böjt vallásos gyakorlata a bűnbánat, a megtisztulás, az áldozat és a könyörgés kifejeződését szolgálja, jelzi az ember Isten iránt tanúsított szeretetét és az érte való áldozatvállalását. Hamvazó-szerda az őskeresztény hagyományból merít: a hívők

a vezeklés részeként hamut szórtak a fejükre, annak jeleként, hogy porból lettünk és porrá leszünk.

A böjt Isten jelenlétébe helyez. Megóv minket attól, hogy gyors pótkielégülésekkel eltakarjuk lelkünk ínségét, és ezáltal nyitva hagyja bennünk azt a sebet, azt az ínséget, amelyet egyedül Isten gyógyíthat meg. A böjt kiváló lehetőség a bűnök és a szenvedélyek elleni harcban, amelyben a cél a szív tisztasága. A böjtben önmagunkkal találkozunk, föltárja szívünk ürességét, megmutatja gyenge és veszélyeztetett pontjaimat, hogy hol kell fölvennem a küzdelmet. Rámutat arra, hogy hol hibázhatjuk el ember-voltunkat a kísértésben, amelyben Jézusnak is része volt. Ő példát adott arra, hogyan győzzük le ezeket.

A böjt átformálja és megszelídíti a bennünk élő romboló erőket. Alázatra, engedelmességre és imádságra nevel, melyek a szív kapujának hűséges őrizői. Csak az érzi ugyanis a beteljesedés utáni vágyat, aki éhesen ül Isten jelenlétére várakozva.

János ev. 3. fej-ben Jézus mondja Nikodémusnak, hogy szülessen újjá Lélektől. Legyen hívő ember, legyen lelki ember! Mindenkinék szól ez az üzenet böjti időszakban. De azt is tudjuk, hogy milyen nehéz ellenállni a kísértésnek. Ördög nem létezik, de van emberi gyengeség, amely nem tud ellenállni a kísértésnek.

Létezik kísértés. Gondoljunk a ma kísértésire. A mi valóságos kísértéseinkre. Gondoljunk a hatalomvágyra! Gondoljunk a habzsolásra! Gondoljunk

a kirekesztésre! Gondoljunk a társadalmi feszültségekre! Gondoljunk a felelőtlen emberi környezet-szennyezésre! Gondoljunk a megalázott, szorongó gyermekekre, akik bizonytalanok látják nemcsak jelenüket, de jövőjüket is! Gondoljunk a kiszolgáltatottak kizsákmányolására!

Igen, ha van valami, ami démoni, akkor az előbb felsoroltak bizony azok. Kísértenek, nem hagyják békén az amúgy is rohanó és nyugalomra kiéhezett lelkünket. Itt vagyunk böjt idején, készülünk Jézus passiójának és feltámadásának ünneplésére, mégis azt érezzük, hogy van valami, ami nem engedi meg az őszinte készülődést.

Nincs más, mint a hit, hogy van valaki, aki erőt ad a kísértések között, aki velünk van a kísértések között. Nincs más, mint a Názáreti Jézus, aki pontosan tudja, mit jelent a kísértés, hiszen sokszor átélte. De, aki legyőzte azt, és egyértelműen nemet mondott rá, azt mondta: „távozz tőlem!”

Mert minden ünnep – így húsvét ünnepe is, amire keresztényként most készülünk – akkor tud igazán hatni, megérinteni, felkavarni, átmosni, megtisztítani, ha előkészítjük azt. Ha adunk időt és teret a felkészülésre. Ha tudunk nemet mondani a kísértéseinkre, és tudjuk, hogy kitől kell ehhez erőt kérni. Mert böjt sohasem a külsőségekről szól, és sohasem öncélú. Böjt ajándék. Böjt ünnep.

Dr. Szent-Iványi Ilona ■ LELKÉSZ

Ágenda

■ Ige: Mt 26,26–28

**Kedves ünneplő gyülekezet,
kedves Testvéreim!**

Bizonyára tudjátok, hogy a keresztény világban az úrvacsora jelentéséről különböző nézetek alakultak ki. Az *első* az **átlényegülés** tana amely szerint a kenyér és a bor, a Katolikus Egyházban valószínűleg Jézus testvévé és vérévé válik. A *második* tan az **együttlányegülés**, lutheránus – evangélikus nézőpont szerint az úrvacsorai jegyek nem lényegülnek át, de mégis mint test és vér fizikailag jelen vannak. A *harmadik* a **lelki jelenlét** tana, melynek

tanítása szerint test és a vér nem fizikailag van jelen, hanem lelkileg. Mi unitáriusok a *negyedik* tant hisszük és valljuk, amely szerint az **úrvacsora emlékeztető**, Jézus halálát, de leginkább életét, tanítását és cselekedetét eleveníti fel bennünk. *Mi nem tagadjuk Jézus halálának bizonyosságát, de nem tudjuk elfogadni, hogy az ő életműve csak a halál lett volna.* A mi számunkra az a fontos, hogy miként élt, mit tanított mit hagyott hátra és, hogy ezt megtudjuk-e élni, tudjuk-e gyakorolni? Ahogy a bibliai versből is hallottátok, Jézus azt mondja az őt körülvevő tanítványoknak „*ezt cselekedjétek az én emlékezetemre*” – nem arra kéri, hogy a halálára emlékezzenek, hanem a **kenyér és a bor** szimbóluma által átadott élet tanításaira, cselekedeteire, példáira, életére. Jézus tudta, hogy ilyen formában többet nem lehet tanítványával, ahogyan eddig volt, többet *nem fogja lépésről lépésre*

ráigazítani lábukat az ő követésének útjára, de erre nem is lesz szükség.

Kedves Testvérem, mielőtt körülálljuk, az Úrasszalát, próbáljunk meg **önvizsgálatot tartani** és vizsgáljuk **meg lelkünket**, „tárd fel te is titkos kapud, előtte nincs titok” és ha lehet, önmagadnak őszintén válaszolj. E rohanó, zajos világban, amelyben te magad is csak folytonosan rohansz, van-e idő emlékezni? Eszedbe jutnak-e a Mester szavai, történetei, életpéldái? Eszedbe jut-e a tékozló fiú, aki hazatérhetett? Az irgalmas samaritanus, aki egy életet mentett meg? Eszedbe jut a szeretet kettős parancsolata? Eszedbe jutnak rég nem látott szeretteid, akik távol vannak tőled vagy akik már Isten kegyelmében az örökéletet birtokolják. Valljuk be őszintén, hogy nagyon sokszor elfeledjük mindezt, és így lassan elgyengülnek az emlékek, megfeledkeztünk róluk, mert nincs időnk. Az egész napos fárasztó munka után hazaérve, arra nincs már erőnk és energiánk, hogy családtagjainkkal foglalkozzunk, éppen csak, hogy elfogyasztjuk a napi betevő falatot, és már ágyunkba feküdvé alszunk. Reggel felébredve egy újabb nap kezdetén minden kezdődik előlről. Éveken, sőt évtizedeken keresztül mókuserékben forgunk körbe és körbe. Nincs időnk megállni, nincs időnk lábunkat ráigazítani Jézus követésének útjára. Cicero szavaival élve: *„Az emlékezet gyengül! Ez így van, ha nem gyakorolod.”* (Cicero).

Egy idő után azonban nagyon megéhezünk és megszomjazunk, vágyakozunk Isten és felebarátink szeretetére. Visszaemlékezéssel arra készítet mindannyiunkat, hogy mérleget készítsünk, hogy a jézusi tanításokból, az Isteni ételszabályokból mit tartottunk be?

Az elhangzott bibliai versből kiemelném, *„vette a kenyeret és hálát adott”* – Ravasz László ref. püspök azt mondta: *„Az életet egyetlen alapérzéssel lehet boldogan leélni - pedig éppen erre gondolnak legkevésbé az emberek - a hála érzésével.”* Jézus is vette a kenyeret, mielőtt adta volna tanítványoknak hálát adott Istennek. Amerikában egyik legnagyobb ünnepé vált a hálaadás ünnepe, amikor minden év novemberének negyedik csütörtökén a családok összegyűlnek, hogy hálát adjanak év áldásáért. Számunkra mikor lehetne jobb alkalom hálát adni, mint most, amikor az újrakezdés, emlékezés asztala mellett együtt, közösen megállunk? Gellérd Imrét szavaival élve: *„Értsd meg, hogy testvére vagy annak aki melletted áll, akinek szíve a te szívedtől csak néhány arasznyi távolságban dobog.”* Annyi mindenért

tartozunk hálával az Istennek! Hálával tartozunk azért, hogy egy új nappal ajándékozott meg minket, hálát kell adnunk a látásért, szeretteinkért, a mindennapi betevő falatért. Mi munkálkodhatunk, dolgozhatunk, verejtékünkkel ehetjük a kenyerünk, de az áldás Istentől jön. *„Ha az egyedüli ima, amit elmondasz egész életedben, így hangzana KÖSZÖNŐM az is elegendő volna.”* (Meister Eckhart)

Itt van a cél előttünk, csak tekints a megterített asztalra, itt van előtted az örök élet forrása, a darab kenyérben és korty borban. Ezen szimbólumok, amelyek elindítják a folyamatot, és arra ösztönöznek, hogy lábunkat ráhelyezzük Jézus követésének útjára. Ez nem a megérkezés lesz, kedves Testvérem, hanem az elindulás Jézus tanításának megélésének útján. De nem elég most ráállni erre az útra, ezen járni is kell. Nem egy mozgólépcső, amelyre ráállunk és magától visz, hanem önmagunknak kell elindulnunk és járnunk. Ezen az úton haladva érünk el az Istennel való találkozáshoz.

Egy rövid történet jut eszembe: Egy asszony azt álmodta, hogy a piacon betért egy teljesen új üzletbe, és legnagyobb meglepetésére Istent találta a pult mögött:

– Mit árulsz itt? – kérdezte

– Mindent amit szíved kíván – válaszolta Isten.

Alig mervén hinni a saját fülének, az asszony elhatározta, hogy a lehető legjobb dolgot fogja kérni, amit emberi lény csak kívánhat.

– Lelki békét, szeretetet és boldogságot, bölcsességet és a félelemtől való szabadságot akarok – mondta, majd kis idő múlva még hozzátette – nemcsak magamnak, hanem minden embernek a földön.

Isten mosolygót:

– Kedvesem, azt hiszem, félreértettél – mondta.

– Mi nem gyümölcsöt árulunk itt. Csak magot.

Képzeld el Testvérem, hogy padokból az Úrasszala fele tartva találkozol Istennel és megkérded tőle, „mit árulsz”? Ő válaszként: „Mindent amit a szíved kíván” És te elgondolkodsz, „Mit is kérjek?” Eszedbe jutnak ilyenek: de jó lenne kicsivel több szeretetet, boldogságot, bölcsességet, egészséget is szeretnék, lelki békét, tisztán látást, nyugalmat és szeretném a hétköznapi terheket levetkőzni.” Neked is azt válaszolja: Elnézést „Mi nem gyümölcsöt árulunk itt. Csak magot.” Igen testvérem, e parányi kenyér és e korty bor biza magok, olyan magok melyeket lelkünk tiszta, puha talajába kell elültetnünk. Vigyázunk, hogy ne az útszélre hulljanak, mert madarak fölkapkodják. De ha a lelkünk ke-

mény, sziklás, ha nem volt időnk puha talajjára tenni, e parányi mag nem fog tudni meggyökerezni. És ha lelkünk nem tiszta, nem volt elég időnk, hogy önvizsgálat által megtisztítsuk, akkor a **hétköznapi gondok** tövisei közé hullnak és tövisek megfojtják.

De Testvérem, én bízok benne, hogy a Te lelked jó föld: tiszta, puha, és kész vagy arra, hogy e ma-

gokat elültesd. Ha a hétköznapiok kavalkádjában néha gondozod, foglalkozol lelki világgal ígérem megfog gyökerezni, szárba fog szökkeni és teremni fog: szeretetet, nyugalmat, lelki békét, tisztán látást. Ámen!

Bartha-Pál Ába ■ LELKÉSZ

Alkalmi beszéd, ima

■ Efézus 4, 1-7

„Kérek tehát titeket én, aki fogoly vagyok az Úrért: éljétek méltón ahhoz az elhíváshoz, amellyel elhívattatok, teljes alázatossággal, szelídséggel és türelemmel; viseljétek el egymást szeretettel, igyekezzetek megtartani a Lélek egységét a béke kötelékével. Egy a test és egy a Lélek, aminthogy egy reménységre kaptatok elhívást is: egy az Úr, egy a hit, egy a keresztség, egy az Istene és Atyja mindenknek; ő van mindenek felett, és mindenek által, és mindenekben.”

Testvéreim!

Már a megszólítás azt jelzi, hogy egy házban vagyunk testvérek, egységből, Isten szeretetének ajándékából éljük mindennapi életünket. Láthatóan sokféle megkülönböztető jegyet viselünk magunkon, testi-lelki mivoltunkban. Más a szemünk, hajunk, bőrünk árnyalatai, más a lelkiállatunk, más a kultúránk. Úgy képzelem ezt, mintha csokorba kötött virágok lennének: külön-külön másfélék, egybekötve, csokorba szedve egységet alkotunk, harmóniába rendezve egyéni jegyeinket. Ahogy a virágcsokor készül, sok tövistől, elszáradt levelektől kell megszabadulni, hogy egymás mellé lehessen rendezni a virágokat. Az egybe fogó zsinór lehet a béke köteléke, amely által egymást megtarthatjuk. Istennek, aki egy Úr, aki ismer minden virágot és tövist, minden emberi testi-lelki rezdülést, Ő rendez bennünket egységbe, harmonikus virágcsokorba, a béke kötelékével.

Balázs Ferenc lelkész így ír a Bejárom a kerek világot könyvében Palesztináról: „Betlehembe is leautóztam, hogy a körutamat teljessé tegyem. A le-

gendás jászol helyén ma pompás templom áll... Ma már nem lehet az egyszer volt tisztaságot, az egyszer volt, Istennek kedves békeséget föltalálni. A Szentföldön sem. Ott talán a legkevésbé.”

Földünk különleges szeglete Palesztina, három világvallás bölcsője és Szentföldje. Évezredek történelmének hordozója, megmaradt tárgyainak őrzője. Oh, mennyire féltjük az embereket, akik ott küzdenek a mindennapok nehézségeivel, kegyetlen könyörtelenségével. Hol van a béke? Az Istennek kedves békeséget hol lehet föltalálni, ha körülöttünk a béke tölgyes? Az efézusiakhoz írott levél egy négyszáz évvel korábban élt efézusi filozófust idéz eszembe, Herakleitoszt, aki úgy vélte, hogy a „Háború mindenek atyja és mindenek királya. És egyeseket istenné tett meg, másokat emberré, egyeseket rabszolgákká tett, másokat szabadokká. Láthatatlan illeszkedés a láthatónál erősebb. Az út fel és le ugyanaz.” Hogy is lehet ekkora erőnek ellenállni, el ne sodorjon, el ne pusztítson...

Szívem minden csepp szeretetével fordulok nőtestvéreim felé. Kínoz a behatároltságom, hogy milyen kevés vagyok egyedül, hogy nem elegendő a teljes erőm sem a teljes együttérzéshez, áldozatvállaláshoz, hiszen csak a kis rész vagyok, vagyunk külön-külön az egységből. Kínjainkat enyhíti az, hogy most a legtöbbet tehetjük, amikor imádságunkban a béke lelkületét, virágát ápoljuk szívünkben és közöttünk. A Szentírás új nézőpontot, hozzáállási módot javasol, hogy méltón éljünk az elhíváshoz: viseljétek el egymást szeretetben. A régi fordítású Bibliában: szenvedjétek el egymást szeretetben. Az emberi közösség megélése, bizony szenvedés, elviselés is. Ugyan már, hogy lehet szeretni a tüskét a bőröm alatt, a kötelék szorítását? Ahogy első indulatból az ember szabadulna a pusztítással, csak mélyebb lesz a fájdalom, elviselhetetlen a kötelék, lehet belezuhanni az önsajnálat feneketlen kútjába... a másik a hibás, ő szór, sebet ejt, életünk-

re tör. Nemzedékeken keresztül gyűrűzik át. Pál apostol a hívóktól kéri, hogy szenvedjétek el egymást szeretetben. Több ez, mint a saját elfogyó erőnk, hiszen a legközelebbiek ejthetik rajtunk a legfájóbb sebeket. De csak akkor, ha a földi síkon tartjuk számon sérelmeinket. Igyekszem fellelni magamban a békességet, az együttérzést. Elképzelni is csak félve merem azt a kiszolgáltatottságot, rémületet, kilátástalanságot, amit ez a helyzet jelent. Hiszem, hogy „egy az Istene és Atyja mindenkinek” és ha feléje fordítjuk figyelmünket, a háború borzalmas ereje sem törhet meg. Együtt imádkozásunk szívtől szívig fonala bátorít és megtartja egységünket. József Attila zárósortait idézem a Dunánál című verséből:

*...Én dolgozni akarok. Elegendő
harc, hogy a múltat be kell vallani.
A Dunának, mely múlt, jelen s jövőndő,
egymást ölelik lágy hullámai.
A harcot, amelyet őseink vívtak,
békévé oldja az emlékezés
s rendezni végre közös dolgainkat,
ez a mi munkánk; és nem is kevés.*

Ujjongástól a könnyekig!

Könnyektől a reményteljes jövő felé!

Kedves Olvasó!

Böjti időszakban vagyunk, megkezdődik a nagyhét, amikor Jézus szenvedéseire emlékezünk a Szentírás sorainak segítségével. Tarts velem ezen a nagyheti úton, kövessük Jézust, legyünk vele az örömteli, a szomorú, a hitet és reményt keltező időszakban is.

Jézus szenvedéstörténetének kezdőakkordja **virágvasárnap**, amikor diadalmasan bevonul Jeruzsálembe, mindenki ujjong és pálmaágakat terítenek Jézus lábai elé. „Hozsánna a Dávid Fiának! Áldott, aki jön az Úr nevében! Hozsánna a magasságban!” Mt 21, 9 – ujjong a tömeg.

Évezredek mintázatait lassanként oldja ki a most imádkozó asszonyok imádsága, a mindannyiunké! Adja a Gondviselő, hogy a Szentföldön élőknek méltó életük legyen és mindannyian hozzá visszatérjünk az Ő egységébe a békesség és szeretet által. Ámen.

Záró ima - Istenünk, édes Atyánk! Megköszönve ezt az áldott alkalmat, melyen együtt imádkozhatunk a földkerekség asszonyaival, a palesztin keresztény testvéreinkkel együtt kérünk, taníts minket, hogy Jézus példáját követve, szeretettel viseljük el egymást mindannyian, akik ezen a földön élünk, még ha más nyelven is beszélünk, másként élünk, másként imádkozunk. Segíts, hogy a békét munkáljuk és az igazság mellett kiálljunk. Vezesd a felelősöket bölcsességben, hogy közösen találjanak megoldást a konfliktusok rendezésére, és vessenek véget a pusztító háborúskodásnak. Imádkozunk Jeruzsálemért, a városért, amely keresztény, zsidó és muzulmán hívők számára is szent hely. Maradj védelmező, szerető Istenünk, most és mindörökké. Ámen

Bartha Mária Zsuzsánna ■ LELKÉSZ

Aztán a virágvasárnapi bevonulást követő napokon a főpapok, az írástudók, a vének és az ellenségek különböző provokatív kérdéseket szegeznek Jézus felé, de tulajdonképpen csak kérdés formájában öltöztetik azt, ami az arcába vágott csapás, vagy törzsúrás akar lenni. Kérdéseket tesznek fel Jézusnak, hogy milyen megbízásból cselekszik?, Igazolnia kell magát!, Hogyan vélekedik a feltámadásról?. Mindezekre a kérdésekre Jézus példázatok formájában válaszolt és felveszi a harcot ellenségeivel, de nem akármilyen fegyverrel harcolt: a lélek fegyverével. Végül jött egy zsidó törvénytudó abban a reményben, hogy ő majd a sokaság előtt megszégyeníti és megkérdzte tőle, hogy melyik parancsolatot tartja a legfontosabbnak. Jézus így válaszolt: „Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes elmédből és teljes erődből. Ez az első parancsolat. A második hasonló ehhez: Szeresd felebarátodat, mint magadat.” S hozzátette: „E kettőtől függ az egész Törvény és a próféták.”

Bár két parancsolatot olvasunk, de lényegében egyetlen parancs, ami minden mást magában foglal. A másodikat az elsővel egyenlővé teszi, de nem

abban az értelemben, hogy a második az elsőt felváltaná, vagy pedig az első a másodikban feloldódna. Hanem abban az értelemben, hogy az elsőnek komolyan vétele szükségképpen a második gyakorlásában kell, hogy megjelenjen és azáltal kell bizonyítást nyerjen. A kettő elválaszthatatlanul egy. Jézus feleletéből kiderül, hogy Isten nem rendeletekkel kormányoz, mint a földi hatóságok. Isten törvénye nem egy csomó parancs gyűjteménye, amit nehéz lenne fejben tartani.

A törvénytudó örömmel fogadta Jézus válaszát és egyet tudott érteni minden szavával, abban a pillanatban, mintha tanítványa vált volna és közel került lelkileg Jézushoz. A megváltozás gondolata csak addig nehéz, amíg Isten nélkül gondolkozunk rajta. Isten hatalmának figyelmen kívül hagyása esetében valóban képtelennek látjuk magunkat ennek a törvénynek a betöltésére.

Életünk minden pillanatában érvényt kell, hogy nyerjen ez a parancsolat, hiszen a Biblia minden szava a szereteten alapszik. De különösen nagyhét napjain ennek a parancsolatnak minden szava izesebb, mint valaha. Kezd el szeretni az Urat, a te Istenedet, teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes erődből, és szeresd felebarátodat, hogy másnak ne maradjon hely.

A Szentírás lapjait olvasva, mára már a **nagycsütörtöki** történések előtt találjuk magunkat. „Halálosan szomorú a lelkem – mondta nekik. – Maradjatok itt és virrasszatok velem!” Mt 26, 38-41 Nagycsütörtökre virradóra egyszer csak csend lesz bennünk és körülöttünk, olvasva az alábbi Szentírási sorokat. Csend lesz a külvilágban, a hangos drámai viták elcsitulnak. Mától belépünk a hallgatás területére. A zsidongó tömeg, sok ezer vásárló össze-vissza beszélgető zarándok hangja elnémul ott, Jézus korában, de napjainkban is. A házak összes helyiségei nemsokára megtelnek emberekkel, akik asztalhoz ülnek, hogy családtagjaikkal elfogyasszák a húsvéti báránnyt, így az utcák kiürülnek, nyomasztó némaság ereszkedik rájuk.

Jézus megmossa tanítványai lábát, majd elfogyasztják az utolsó vacsorát és útnak indulnak, Gecsemáné-kert felé és Jézust szótlánul, csendben követték tanítványai. Jézus hármat kiválasztott Pétert, Jánost és Jakobot, akiket oszloppostolokként is tartunk számon. Ekkor kezdődött Jézus igazi gyötördése. Csendesesen, csak úgy maga elé mondva a szavakat, megszólalt: „Szomorú az én lelkem mind-

halálíg” a tanítványoknak pedig ezt mondta „Maradjatok itt és virrasszatok velem.” Mt 26, 38-41

Virrasztani legfőképp azt jelenti, hogy lélekben Istenhez fordulunk. Virrasztani azt jelenti, hogy időnk nagy részét a világosságra, vagyis Istenre szenteljük, s nem hagyjuk magunkat elaltatni a világ sötétsége által. S aki virraszt és imádkozik, annak segítségére siet Istennek lelke és a legelviselhetlenebb pillanatban is vele van.

Az előző évek nagycsütörtökein minket, kései tanítványokat is arra kér, hogy virrasszunk, imádkozzunk vele ezen az éjszakán. De mi, az akkori tanítványokhoz hasonlóan elaludtunk, erőt vett rajtunk az emberi gyengeség megannyi formája. Idén mit teszünk, hogyan cselekszünk, készek vagyunk imádkozni és virrasztani a Mesterrel együtt?

Mert Jézus mindeközben, minden hitével az égre tekintett, Atyjához könyörgött. Nehéz verejtékcseppek gyöngyöztek arcán, és amikor visszament tanítványaihoz alva találta őket kétszer is. Először kérte tanítványait arra, hogy virrasszanak vele, és ne csak önmagukért imádkozzanak, - de ők elaludtak.

Dzsida Jenő nagyszerűen eleveníti meg **Nagycsütörtök** című versében Jézus állapotát a szembe-sülés pillanatában, amikor a tanítványokat alva találta, még azokat is, akiket kiválasztott:

„...Szerettem volna néhány szót váltani jó, meghitt emberekkel, /
de nyirkos éj volt és hideg sötét volt, /
Péter aludt, János aludt, Jakab aludt, /
Máté aludt és mind aludtak...
Kövér cseppek indultak homlokomról /
s végig csurogtak gyűrött arcomon.”

Jézus kiválasztott tanítványainak lelke talán készen állt, de testük erőtlen volt. Gyávaság, megfutamodás, félelem vett erőt rajtuk. Nagycsütörtökre virradóra, a nagyhét második felében, a kereszténységre más hangulat telepszik. A virágvasárnap i újjongás, amikor mindenki az öröm mámorában úszik, mindenki megakarja érinteni Jézus köntösét, most átalakul és a mai nap drámájának mi is tanúi vagyunk.

Az idei nagycsütörtöki napon is arra kér Jézus, hogy imádkozzunk és virrasszunk vele együtt. De vajon ismét elalszunk vagy éberek leszünk és imádkozunk, vagy legalább próbálkozunk. Isten nem

ítélkezik soha, hanem arra buzdít, hogy újra és újra, évről évre imádkozzunk, kitartóan küzdjünk és bízva bízunk.

Legsötétebb napra ébred a keresztény világ. **Nagypéntek** van, amikor minden keresztény ember szívére nyomasztó gyász és szomorúság telep-szik. . Vad és átkozódó tömeg kíséri Jézust a Kopo-nyák hegyére. Lélekben mi is megteesszük az utat, a Fájdalmak útját. Látjuk, *amikor a helytartó katonái levetkőztették, bíborszínű köpenyt adtak rá, tövisből font koronát tettek a fejére, nádszálat adtak a jobb kezébe, gúnyolták őt: „Üdvözlégy, zsidók királya!”* Látjuk, ahogy többször elesik a nehéz kereszttel hátán, látjuk megcsúfolását, kigúnyolását. Ott va-gyunk vele, amikor találkozik szeretett édesanyjával, amikor keresztre feszítik és felkiált az Atyához: „*Én Istenem, én Istenem miért hagytál el engem?*”

Nem tudok szomorúbb menetet elképzelni a nagypénteknél. A legjobb ember két rablógylkos között vonszolja saját keresztjét, fel a Golgotára. Fején a gúny fájó koszorúja, arcán szomorúság, fáj-dalom, szemében könnyek. A tömeg, mely öt nap-pal ezelőtt, virágvasárnapján hozsánnát kiáltott neki, a tömeg, amely virágot és ruhát szórt lába elé, ma köpdösi, gúnyolja, ostorozza és megfeszíti.

Nem tudok szomorúbb menetet elképzelni, mint a mai, nagypénteki napon. Amikor földre fektették a keresztet, hogy rászegessenek egy szív és lélek em-bert. De ennek ellenére a kereszten levő ember, így tudott imádkozni: „*Atyám, bocsáss meg nekik!*”

A szomorú gyászos nagypénteken hol vannak a tanítványok? Hol van Péter, a kőszikla, hol van Já-nos, a szeretet apostola és hol van Máté a vámsze-dő? Hol vannak azok az emberek, akiket meggyó-gyított Jézus, a vakok, a bénák, a szegények, akiket szeretett? Hol van Lázár, Jairus lánya? Mind meg-futamodtak, elaludtak, féltek.

A tömegnek hatalmas befolyásoló ereje van. Rajtunk áll, hogy milyen irányban engedjük ma-gunkat befolyásolni. Engedjük-e, hogy a tömeg ha-tására sodródjunk a tenger mindent elsöprő hullá-maival, kacagunk, gúnyolódunk, vagy pedig kiál-lunk, gerinces emberekként és megatartásunk minden mozzanatában bebizonyosodik Istenarcu-ságunk. Szemünk csillogásában a becsület és a sze-

retet lángja világítja meg életünk sötétjét, ajkunk hiteles szavával megszólaltatjuk, amit szívünk őszintén és csendben üzen.

Szombat van, a pihenés napja. Máskor vidá-mabb szokott lenni ez a nap, most azonban hatal-mas csend telepedett ránk. Csak a távolban egy édesanya szomorú sírása hallatszik tegnap óta. Az őrség őrzi a sírkövet és nem tudják, hogy az élet csendesebb, de erősebb is, mint a halál, ami a követ elhengerítve napfényre talál. Csend van ma, Nagy-szombaton. Elülnek a nagypénteki zajok, nem csú-folódnak a tömegek, már nem kiabálják hangosan Barabás nevét, és nem üvöltik önfeledten a *Feszítsd meg!*-et Jézusra. A tanítványok nem hitetlenked-nek Tamási módon, nem tagadnak Péteri módon, valahol ők is csendben meghúzzák magukat.

A nagyszombati csend mást üzen nekünk azt, hogy meg kell találnunk a kettő közötti különbsé-get. Az új életnek, a lelki feltámadás győzelmének szüksége van a lehető legmélyebb csendre. Ilyen-kor meg kell hallanunk gondolatainkat, amelyeket olyan nagyon szeretnénk a zajjal elhallgattatni sok-szor: az élet igazi titkát és világosságát. Ez az a nap, amikor másnap reggel, egyértelműen felharsan a reményteli kiáltás: „*Nincs itt, mert feltámadt!*”

És a mai nap ezt kérdi tőlünk: *Tudunk –e várni úgy, ahogyan az asszonyok várták húsvét reggelét, hogy felkereshessék Jézus sírját? Hisszük-e, hogy a re-ménytelen sötétséget felváltja a reményteli világosság?*

Tárjuk hát ki szívünk kapuit és gondoljunk arra, hogy sokszor életünk sorsfordító eseményei is csendben zajlottak, a várakozásban. Ma a lelki tisztánlátás képességére van szükségünk, hogy meg-lássuk azt a világosságot, amely minden ember szí-vét keresi, hogy örömmel ajándékozzon meg, bol-dogabb és szebb holnapot adva mindannyiunk számára. Akarjuk-e, hogy ez a fény beragyogja éle-tünket?

Végig járva a nagyheti utat, talán sikerült átél-nünk mindazt a mélységet és magasságot, amely-nek a megtapasztalása szükségeltetik az ünnephez. Adjon a gondviselő Isten minden hívő gyermeké-nek békében és szeretetben igaz ünnepet!

Győr - Bakó-Nagy Zsuzsanna ■ LELKÉSZ

Hiábavaló lenne az élet?

Elmélkedés a boldogság bibliai titkáról

Provokatív Prédikátor

A Prédikátor könyve 3,10–11.22 verseiben ezt olvaszuk: „Láttam azokat a bajokat, amelyeket Isten azért adott az embereknek, hogy bajlódjanak velük. Szépre alkotott mindent a maga idejében, az örökkévalóságot is az emberi értelem elé tárta, de az ember mégsem tudja felfogni Isten alkotásait elejétől a végéig, amelyeket megalkotott. Beláttam tehát, hogy nincs jobb, mint ha örül az ember a munkájának, mert ez jutott neki.”

Több helyről is elindulhatunk. Kezdjük azzal a felütéssel, hogy az ember többnyire arra vágyik, amiben hiányt szenved. A pénztelen gyakran megszállottja lesz a pénznek. A társtalan a társ hiányának. A gyermektelen a gyermek utáni sóvárgásnak. A beteg az egészség utáni vágyakozásnak.

Aki mindent megélt

Ki Salamon, és mi a könyv alaphelyzete? Salamon az, aki semmiben nem szenved hiányt. Aki minden lehetséges emberi utat végig járt. Aki mindent megélt, amit ember megélhet. És mindent a legmagasabb fokon. Ez a könyv alaphelyzete. Mint ha ezt mondaná nekünk: Emberek, gazdagságra vágytok? Oly gazdag voltam, hogy Sába királynője eljött Dél-Arábiából megcsodálni a gazdagságom. Hatalomra vágytok? Enyém volt a legfényesebb királyság. Szerelemre vágytok? Ezer feleség volt a hárememben. Bölcsességre vágytok? Maga Isten adott nekem páratlan bölcsességet.

Az ilyen embert mi nihilistának tarthatjuk, miközben ő már csak a végső, legfontosabb kérdésekkel foglalkozik. Hogy melyek ezek a kérdések, annak megvilágításában segít nekünk az északír származású C. S. Lewis író-bölcselő híres analógiája (*Keresztény vagyok*, ford. Várhidi Gyula, Budapest: Szent István Társulat, 1988, 38.). Ott állunk a kikötőben, és nézzük a hajókkal sűrűn benépesült tengert. Abból a kérdésből, hogy a hajók miként kerülnek egymást úgy, hogy ne ütközzenek össze, le

tudjuk vezetni a közösségi/társadalmi etikát. Abból, hogy miként tartják karban az egyes hajókat, őrzik meg azok működőképes állapotát, le tudjuk vezetni az egyéni etikát, az életvitel, a karakterépítés, manapság a coaching, az öngondoskodás kérdéseit. De a harmadik kérdéssel a modern filozófiák nem foglalkoznak: miért vannak egyáltalán hajók? Mi a céljuk, merre tartanak? Márpedig a bölcs Salamon ez utóbbi kérdések érdeklik, akárcsak bennünket is, amikor belefáradunk mindabba, amivel bajlódunk.

A lefordíthatatlan titkos ige

A bölcs Salamon először a léthelyzetünkre világít rá. Magának az emberi létezésnek az értelmére. Ezt pedig ezzel a fogalommal jelöli: *hevel*. Lefordíthatatlan. Ezért körül kell írunk. Károli a latin *vanitas* alapján hiábavalósággént értelmezi. Ez honosodott meg a magyar irodalomban Kölcsey *Vanitatum vanitas* című versének ismétlődő, strófazáró soraival: „Mind csak hiábavaló!” Számos európai nyelv szintén a latin *vanitas* fordítását használja. Ez azonban igencsak távol áll a *hevel* fogalmától. Mert ennek jelentéstartalma túlmutat a hiábavalóságon, és nem azt sugallja, hogy a létnek nincs értelme, hogy hiábavaló lenne. Ráadásul itt Salamon a felsőfokot használja: *hevel hevölim*. A melléknevet felsőfokra emeli, sőt azon belül is önmagával szemlélteti. Olyan ez, mint amikor valami a kategóriáján belül a legeslegjobb. A legeslegfinomabb alma az almák almája. A legjobb beszéd a beszédek beszéde. De akkor mi az ember, aki a *hevelen* belül is a leginkább *hevel*, *hevel hevölim*?

A fogalom elsődleges jelentése: ‘pára, lehelet’. De hát, mondhatja valaki, Isten is a lélek által tartja fenn a világot. Pontosan. Az Ószövetségben Isten lelkét *Ruáchnak* hívják. Szellem, nagy kezdőbetűvel. Ebből ered az újszövetségi Szentlélek. A bibliai elképzelés szerint, és milyen gyönyörű, Isten a lélegzettel tartja életben a mindenséget. E nagy lélegzettől moccan a rügy, hajlik a fű, hullámoz a tenger. Nos, ezzel az örökkévaló, mélységes, nagy lélegzettel áll szemben az ember sekély, rövid lélegzete. Hát ez a *hevel*. És így lesz ez a mulandóság biblia kódja. Ráadásul a Prédikátor könyvének bölcs szerzője felsőfokkal érzékelteti: az ember a mulandóságban a leginkább mulandó. Páraszerű. Tünékeny. Nincs állandósága. Látszólagos a léte. Mint a szájat elhagyó pára. Mint a hajnali harmat. Látjuk, ott van, kilélegzi azt a fehér bársonyba öltözött mező, valóságosnak tűnik, de aztán felkel a nap, és nyoma sem marad.

Vajon mi lehet a negyedik?

Az emberi lét mulandósága, a nyomtalan élet gyakori témája a Szentírásnak. Már az első testvér-gyilkosságban is ezzel találkozunk. Mi több, a Kain által meggyilkolt – és így jövő és utódok nélkül nyomtalanul eltűnő testvérenek – Ábelnek a neve közvetlenül ebből a *hevel*-ből származik. A nyomtalanságra szemléletes példát kínál a szintén bölcsességi irodalomhoz tartozó Példabeszédek könyvének 30. részében található felsorolás. A bölcs itt így szól: „Ez a három dolog csodálatos előttem” – mondja, és hozzáteszi a fokozás kedvéért: „sőt négy dolgot nem értek”. Mi, olvasók, ebből máris sejtethetjük, hogy a negyedik elem lesz a legfontosabb. Az első „a sasmadár útja az égen”. Az imént még ott volt, látható volt, de most már semmi nem utal rá. A második „a kigyó útja a kősziklán”. Hányszor megtörténik velünk? Mire a másik odanéz, már nincs ott. És próbáljuk bizonygatni azt, amit nem lehet: Esküszöm, hogy láttam, ott volt, de te később néztél oda. Jó. Bizonyítsd be! De hogyan, semmi nyoma nem maradt. Komolyan mondom, tényleg ott volt. A harmadik: „A hajó útja a mély tengeren”. Összezárul utána a víz, mintha azt soha nem is hasított volna meg a hajó teste. Vajon mi lehet a negyedik, mi a sőt a felsorolásban? Ezt olvassuk: „a férfi útja a nővel”. Azaz a szerelem. Az emberi kapcsolat. A férfi útja a nővel, a nő útja a férfival. Az érzések, a délutánok, az érintések, az éjszakák, a szavak, a hallgatások. Megtörtént egyáltalán? Hol van most? Kinek lehetne elmondani, és mit? Lehet, hogy csak egy nap volt az élet? Egy perc? Egy érintés? *Hevel hevölim*. Hát ez jut az embernek a nap alatt. Csak-hogy nem csak a nap alatti valóság létezik.

A biztos alap

Először is a Prédikátor arról biztosít, hogy a Föld örökké megmarad. Ezt az örökkévalóságot az *olám* fogalma fejezi ki. Ebben az állandóságban a nemzedékek váltakozása hordozza a legfőbb ígéretet. Ahogy a Prédikátor könyve elején olvassuk: „Nemzedékek jönnek, nemzedékek mennek, eképpen a föld örökké (*olám*) ugyanaz marad.”

Az egyén mulandó, igen. Az ember léte viszont a gyermekei, illetve a gyermekei gyermekei által mégis részesül az *olám* valóságában. Mint kikovácsolt láncszemek kapaszkodnak egymásba a nemzedékek. Miközben az ember mulandó, életének minden perce, minden pillanata mégis az *olám* fényében tükröződik. Ahogy alkot. Ahogy épít. Ahogy szól. Ahogy ölel. És bár elmondhatatlan, de

mégsem múlik el teljesen nyomtalanul az összekapcsolódó tekintet, az érintés, az otthon melege. Beleépül a nemzedékről nemzedékre valóságába. Beleépül végső soron a létezésbe, az Örökkévaló Istenbe. Milyen gyönyörűen szól a 90. zsoltár nyitánya: „Mózesnek, Isten emberének imádsága. Uram, te voltál hajlékunk nemzedékről nemzedékre. Mielőtt hegyek születtek, mielőtt a föld és a világ létrejött, öröktől fogva (*olám*) mindörökké vagy te, ó, Isten!”

Salamon szerint az állandóságot, a változatlanóságot tehát a Föld képviseli. Az állandó elem a hely, a *ha makóm*. Mi képviseli a változást? Az idő. Az állandó hely és az örök változást előidéző idő találkozásából jön létre az, amit a könyv alapján leginkább paradoxnak tűnő szókapcsolattal ekképp tudunk leírni: változó állandóság. A tér-idő tenge-lyen testesül minden.

Személyesebb példa

Hadd tekintsünk meg néhány példát, hogy mindez érthetőbb legyen. Reggel elindultál otthonról, kiléptél a járdára. Most te léptél rá. És az éjszaka? Ki járt arra? És öt évvel ezelőtt? Hát kétszáz éve? Mert a hely akkor is ott volt. Vagy tekints arra a helyre, ahol a templomban ülsz. Lassan forgassuk vissza az idő kerekét. Kik és hányan ültek ugyanazon a helyen, ahol most te? Vagy forgassuk előre az időt? Vajon majd a gyermeked és az utóda-id fognak ugyanott ülni? Mert a hely ott lesz, és várni fog. Belépek a lelkészi hivatalba. Egy ideig egyedül ülök. De ha eléggé figyelek, akkor látni, hallani vélem, ahogy ott ír mellettem sok lelkész-elődöm, felveszik a telefont, lelkigondoznak, alkotnak. És vajon majd száz év múlva ki fog ott ülni? Talán még meg sem született. Diákjaimnak, a teológiai hallgatóknak is elmondom: az a parókia, ahol szolgálni fogtok, már vár rátok. Talán évszázadok óta. Most még mindenik csak egy helységnév számotokra. De egyik majd a szolgálatotok helye lesz, ha a tér és az idő találkozik...

Minden nap ez történik

Még egy példát hadd hozzak ide. Láttam egy fotót, amelyen a művész az afrikai szavanna egyik itatóhelyét fotózta. Tehát egy állandó helyet. Csak-hogy az itatót a vadállatok egy meghatározott rendszer szerint használják a nap 24 órájában. Amikor a képeket egymásra szerkesztette, olyan lett, mint az észaiási apokaliptikus vízió, ahol „a farkas a bárányal lakik, a párduc a gödölyével hever, a borjú, az oroslán és a hízott marha együtt” isznak. (Ézs 11,6) Lényegében ez minden nap megtörténik.

A helyhez – mint állandóhoz – a csend tartozik, az időhöz – mint változáshoz – a hangok. Nappal a tereket, a házakat, a termeket, a szobákat megtölti a zaj. Történik mindaz, amit életnek hívunk. Nézzünk végig a lüktető városon! Mennyi hang, mennyi mozdulat, mennyi történés. Aztán elcsendesedik minden, és a helyet visszafoglalják a „plakátmagányban ázó éjjelek” (Pilinszky: *Négysoros*). A következő hajnalig.

Kétféle idő

Salamon folytatja a létezés mély rétegeinek a feltárását. Ne feledjük: el kell jutnunk a boldogságig és az örömig!

Salamon kétféle időt mutat be, amelyet a Biblia más könyveiből is ismerünk. Az egyik a földi nézőpont ideje, az *et*. A nap alatt élő ember, aki a *hevel* léthelyzetében a tér és idő tengelyében áll, leginkább innen nézve látja a dolgokat. Pontosabban: innen nézve a dolgokat látja. A világ számára dolgokból áll. Ezért van az, hogy a Prédikátor könyvének első fejezetében a mindenség (*hakól*) első katalógusát a *devarimok*, a dolgok alkotják. Itt a mai textust tartalmazó harmadik fejezetben azonban a második katalógus új fogalom köré rendeződik: *zemán*, és ez a másik időfogalom. Tehát a *devarim*-okat, a dolgokat felváltják a *zemán*-ok, azaz a rendelt idők. Kulcsfontosságú lenne megértenünk. A sekély lélegzet földi nézőpontjából csak dolgok vannak, és egy olyan idő, az *et*, amely látszólag végtelen cselekvési lehetőséget kínál számunkra. Innen nézve még minden opció választható, és látszólag köztük semmi súlybéli különbség nincs. Utólag nézve azonban látható, hogy csak egyik vált valósággá. Csak egy lett *zemán*. És a létezés *zemán*-ról *zemán*-ra haladva bontakozik ki a nemzedékek láncolatában. Akár csak a saját életedben. Tehát érdemes újra és újra megkérdezned: Minek van ideje az életedben? Minek a kimondására? Minek az elhallgatására? Kinek az ölelésére? Minek az eltépésére, és minek az összevarrására? Mire érett az idő, és mire nem?

Az alkalmas idő

A bibliai bölcsességi irodalom eszménye szerint a bölcs ember az, aki felismeri az alkalmas időt. Mert minden ember lényegében ugyanazokat teszi élete folyamán: kimegy és bejön, hallgat és beszél, vár vagy siet, megnyit vagy lezár. A kérdés, hogy mindezt az arra alkalmas időben teszi-e. Ezért sorakoztatja az ellentétes cselekedeteket ez a fejezet: „Mindennek megszabott ideje van, megvan az ideje minden dolognak az ég alatt. Megvan az ideje a szü-

letésnek, és megvan az ideje a meghalásnak. Megvan az ideje az ültetésnek, és megvan az ideje az ültetvény kitépésének...” Egy cselekvés önmagában nem jó vagy rossz. Mindig az idői komponens dönti el annak előjelét. A Példabeszédek könyve például két egymás melletti versben mondja ezt: „*Ne felelj az ostobának a bolondságához illően, mert magad is hasonló leszel hozzá! Felelj meg az ostobának a bolondságához illően, hogy ne tarthassa magát bölcsnek.*” (Péld 26,4–5) Mester, akkor most feleljek az ostobának, vagy ne feleljek? Hallgassak, vagy ne hallgassak? Hát az attól függ, fiam! Mitől? Hát hogy mi az adott helyzet, hogy minek van *zemán*-ja, mire alkalmas az idő. A jó és rossz önmagában nem megítélhető, csak az idő függvényében. Jónak tűnik megöntözni a növényt. De ha épp az előbb öntözte meg valaki? Jónak tűnik valakin segíteni. De mi van, ha épp ezzel „beszéljük le” arról, hogy végre változtasson az életén, amire rég készült?

A gyönyörködés teológiája

A fenti példák is jól mutatják, hogy mi a nap alatt mindent a jó és rossz kategóriáiban akarunk megítélni. De itt a mai textusunkban valami mást olvasunk: „Szépre alkot mindent a maga idejében,” Értjük: Isten az ő idejében, az ő *et*-jében mindent, tehát a *hakól*-t szépre alkotja. Nincs itt múltidő. És ha látja, ha szemlélni képes ezt az ember, akkor olyan gyönyörűség hatja át, amit szavakkal leírni még csak megkísérelni sem érdemes. Amit kér, az nem az ítélező magatartás, hanem a csodálat, a gyönyörködés és a belőle fakadó hála.

Belső feszültségünk

A bevezetőben idézett tanítás második tagmondata az emberi létezésbe kódolt minden „bajlódás” forrását ilyen egyszerűen nevezi meg: „az örökkévalóságot (*olám*) az ember szívébe helyezte, de az ember...” Milyen hatalmas ez a „de”! A *hevel*/mulandóság törvényei alatt élő ember szívében hordozza az *olám*-ot, az örökkévalóságot. És miközben a dolgokat látja, miközben a karórájának kronologikus *et*-idejében a hiábavalónak tűnő eseményeket fontolgatja, a szívében ott van az örökkévalóság. Micsoda kettősség! És százszor feladná, és lemondana, és depresszióba esne, és a nihil tajtékzó habjaiba merülne, de nem teheti, mert az az örökkévalóság ott van a szívében. De ezt mégsem tudja a maga teljességében felfogni.

Párosával vannak a dolgok

Ha együtt halljuk az alkalmas időt és a „szépre alkot” kijelentést, valami nagyon mély bölcsesség

tárul fel a Szentírásban. Talán váratlanul is ér, mert későbbi korokra datálnánk ily elvont, de mégis nagyon életszerű bölcséletet. Arról van szó, hogy a felszínesebb olvasat szerint itt annyi van, és már ez sem kevés, hogy a bölcs ember felismeri az alkalmas időt, a *zemán*-t, és annak megfelelően él. Ez mindenképpen a közelebbi cél, a bölcs élet általános eszménye. Az élet azonban tele van váratlan eseményekkel, ellentétes élményekkel, időnként sorscsapás, balsors, igazságtalanság éri az embert. Az örömet gyakran követi bű, a sikert kudarc. Ha elidőzünk a szövegben, a mélyebb olvasatban épp a létezésbe kódolt ellentétek egymás mellettsége mutatkozik meg. Ahogy a Préd 7,14-ben olvassuk: „A jó napokban élj a jóval, a rossz napokban pedig lásd be, hogy ezt is, amazt is (*le-umat*) Isten készítette.” Még explicitebb az extrakanonikus Sirák fia könyve: „A rosszal jó áll szemben, s a halállal élet, így áll a bűnös is az igaz férfival szemben. Ekként nézd a Magasságbeli minden művét: párosával (*le-umat*) vannak, az egyik a másik ellenében.” (33,15) Vagy Ézsaiás próféta: „Én alkotok világosságot, és teremtek sötétséget, én szerzek jólétet, és teremtek bajt.” (45,7)

Hogyan tud tehát az ember az örök ítélkezés fölé emelkedni? Hogyan tud örömtelivé válni? Úgy, ha megérti, hogy a létezésben mindig „párban” történnek a dolgok. Mindaz, amit Isten a maga idejében létrehoz, az csak emberi léptékkal nézve jó vagy rossz, valójában szép, ékes, gyönyörű. Montaigne-t parafrázálva, nem a betegség miatt halsz meg, hanem azért, mert élsz. (*Esszék*, 1533–1592) Márpedig élni gyönyörű. Az életnek viszont párja a halál.

A boldogság igéi

Most állunk készen arra, hogy a boldogság és az öröm kérdését megszólaltassuk. A Biblia nem parancsolja a boldogságot. Legfeljebb távoli irányként jelzi. A helyzet a Fellini *Nyolc és fél* című filmjének egyik jelenetére emlékeztet. Az alkotói krízisben levő rendező – amilyen helyzetben gyakran mi is vagyunk a saját életünk rendezését illetően –, odaroskad a szerzetes lábához és így szól: „Atyám, nem vagyok boldog!” A szerzetes őszinte érdeklődéssel néz fel, és tünődve kérdezi: „Hol olvastad te azt, édes fiam, hogy boldognak kell lenned?”

Nos, a Szentírásban sem olvassuk. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az újra és újra ne mutatna rá arra, hogy milyen a boldog ember. Mert a Biblia nem elvont fogalmakat definiál, mint amilyen például a boldogság, hanem megmutatja, hogy milyen

a boldog ember. Így nevezi: *asré*. Vele kezdődik a bibliai imádságok legnagyobb gyűjteménye, a Zsoltárok könyve. Ő az áldott ember, ő az, akinek az igének és a nemek egyensúlyban vannak az életében. Aki távol tudja tartani magát a rosszra vivő utaktól. Akinek az élete olyan, mint a folyóvíz mellé ültetett fa. Aki megengedheti magának, hogy „az ÚR törvényében gyönyörködik, és az ő törvényéről elmélkedik éjjel-nappal” (Zsolt 1,2) Ebből is érthető, hogy a boldogság sok szerencsés tényező együtt állásának a következménye. Ilyenek lehetnek a származás, a neveltetés, a családi állapot, a jó anyagiak, a rendezett élet. És még e tartósan fennálló állapot eredményeként definiált boldogság is igen tünékeny, ritka vendége a szívnek. Éppen ezért a boldogság marad a legfőbb jókívánság, amit egymás számára megfogalmazhatunk, mert az élet egészét érinti. Azonban mint külső feltételekhez kötött következményt, hogyan is parancsolhatná a Szentírás bárkinek? A boldogság a jó élet végső irányát, minőségét jelzi, és bár mindannyiunk vágya, csak kevesek kiváltásága marad. (Itt zárójelben érdemes megjegyezni, hogy Jézus tanításának legelső szava ugyanez: *asré*, görögül *makáriosz*, azaz boldogok. Csakhogy Isten szeretetében mindez új értelmezést nyer: azok a boldogok, akik szegények, akik sírnak, akik éheznek... De ennek kifejtése túlmutat a mostani szándékunkon.)

Az örömteliség parancsa

A boldogság tehát többnyire nem választható opció, sokkal inkább a kevesek kiváltásága. Hogyan is parancsolhatná a Szentírás? Ezzel szemben viszont állandó elvárásként fogalmazódik meg az öröm, az örömteliség, Ennek legfőbb bibliai fogalma pedig a héber *szimchá*, illetve a görög *kára*. Figyelemre méltó már a *szimchá* előfordulásainak a száma is az egyes bibliai könyvekben: egyszer a Genézisben, egyszer az Exodusban, egyszer a Levitikusban, egyszer a Numeriben, aztán a törvény ismétlésekor történik valami, és a Deuteronomiumban már tizenkétszer fordul elő. Itt hangzanak el a legsúlyosabb mondatok. A Prédikátor könyvében pedig, amely a felületes olvasó számára a legpesszimistább bibliai könyv, az öröm tizenhétyszer fordul elő, mintegy átszöve annak egészét. A *hevel* mulandóságának állapotában élő ember és az örömmel élő ember itt egybeesik, és itt a titok nyitja.

A bölcs titkos tudása

Talán sokan vagyunk úgy, ahogy a világ manapság gondolja: ha boldog vagyok, tehát okom van rá,

akkor örömet érzek. A Szentírás az örömet épp fordítottan tükrözi. Hozd létre magadban az örömet, újra és újra, és lassan, lépésről lépésre boldogabb emberré válsz. Az öröm által életed áldásaira mindinkább látó szemet és értő szívet nyersz, és válsz boldogabbá. Mindkettő fontos, de más az irányuk. A boldogság belülről kifele árad, a megfigyelésből, az elmélkedésből, az imából, és látja meg a boldogság külső okait, mint a híres 145. *asré-zsoltárban*: „Országod örökkévaló ország, uralkodásod nemzedékről nemzedékre tart. Támogat az ÚR minden elesettet, és fölegyenesít minden görnyedezőt. Mindenki várakozva néz rád, és te idejében adsz nekik eledelt.” (13–15.) Idejében – milyen gyönyörű!

Az öröm azonban kívülről befele is árad. Mert míg a boldogság, az *asré*, egyéni, addig az öröm, a *szimchá*, közösségi. Mindig relációban jut kifejezésre, ez adja igazi értékét. Isten és ember viszonyában mindig a jelenben él, az adott helyzet felemeli, a *zemánt* látja, a beteljesedést, azt, hogy Isten „szépre alkot mindent”. A *szimchá* ezért kéri tőlünk, hogy „örvendezz mindannak a jónak, amit Istened, az Úr ad neked és házad népének.” (Deut 26,11)

Örömmel szolgálni

Az Ószövetségnek két nagy átoktáblája van. Egyik a Lev 26-ban, a másik a Deut 28-ban. De míg az első feloldozást nyer, addig az utóbbi az ítélet vigasztalan komorságában marad. Vajon miért? Mivel bánthatta meg az ember ennyire Istent? Mi az, amit nem teljesített, és kellett volna? Végső magyarázatként az örömtelenséget találjuk: „Nem szolgáltál Istenednek, az Úrnak örömmel és jó szívvvel, amikor bőven volt mindened.” (47.) Halljuk? Értjük e szavakat?

Ha az öröm, a *szimchá* mindig társas, közösségi, annak legfelső foka a másokért végzett munkában élhető meg. Azaz a szolgálatban. Ezért áll konklúzióként itt a harmadik fejezet végén: „Beláttam tehát, hogy nincs jobb, mint ha örül az ember a munkájának, mert ez jutott neki.” Ez jutott neki: ez lett *zemán*. Lehet álmodozni, elvágyódni, sóvárogni egy más élet után. De ez az élet adatott. Legyen örömünk benne!

A bölcs másik titkos tudása

A Prédikátor meghatározza azt az időkeretet, amelyben mindig új esélyt kapunk. Mert ugye, lehet éves ciklusokban gondolkozni, vagy hónapokban. Gyakoribb, hogy hetes ciklusokban tervezünk. De Salamon mást javasol: amikor az örömről, az örömteli szolgálatról van szó, az időegység a nap. Abban teljesül sötét és világosság, öröm és bánat.

Csak ennyi a feladatod: minden egyes napod próbáld meg örömtelivé tenni. Akkor talán kissé boldogabbá is válsz. És ha a mai nap nem sikerül, akkor holnap reggel újrakezded. Minden nap emlékezz, hogy bár a mulandóságban élsz, az örökkévalóság van a szívedben; lásd, hogy Isten szépre alkot mindent a maga idejében; és halld az igét: „akármilyen sok évet is él az ember, örüljön mindahányban!” (Préd 11,8)

IRODALOM

- ÁRVAI, Tamás Kristóf: A repetíció funkciója a Prédikátor könyvében. In: *Theológiai Szemle*, 55. (2012) 2. sz. 68–83.
- BARTHOLOMEW, Craig G.: *Ecclesiastes*, Grand Rapids, MI: Baker Academic, 2009.
- BODA, Mark J., LONGMAN III, Tremper, RATA, Cristian G. (szerk.): *The Words of the Wise Are like Goats*. Pennsylvania: Penn State University Press, 2013.
- CHRISTIANSON, Eric S.: *A Time to Tell: Narrative Strategies in Ecclesiastes* (Journal for the Study of the Old Testament Supplement Series 280) Sheffield: Sheffield Academic Press, 1988.
- DELL, Katharine, KYNES Will: *Reading Ecclesiastes Intertextually* (The Library of Hebrew Bible/Old Testament Studies, 587) London: Bloomsbury T&T Clark, 2016.
- EMMANUEL Levinas: *Dieu, la mort et le temps*. Paris: Grasset, 1993.
- FARO, Ingrid: Hebel in Ecclesiastes. In: JONHSON T. K. Lim (szerk.): *What Has Ecclesiastes To Do With?* Singapore: Word N Works 2022, 21–35.
- FEWELL, Danna N.: *Reading Between Texts: Intertextuality and the Hebrew Bible*. Westminster: John Knox Press, 1992.
- KUSTÁR Zoltán: Isten igazságosságáról - a Prédikátor könyvének feleletei fényében. Adalékok az ószövetségi theodicea kérdésköréhez. In: KOLUMBÁN, Vilmos - BALOGH, Csaba (szerk.) *Az írás bűvöletében: Tanulmányok Adorjáni Zoltán 65. születésnapjára*. Kolozsvár: Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet, Egyetemi Műhely Kiadó, 2021, 472–493.
- LEWIS, Clive Staples, *Keresztény vagyok*. Fordította: Várhidi Gyula. Budapest: Szent István Társulat, 1988.
- MILLER, Geoffrey D.: Intertextuality in Old Testament Research. In: *Currents in Biblical Research* Volume 9/3 (2011), 283–309.
- PERRY, Anthony T.: *The Book of Ecclesiastes (Qohelet) and the Path to Joyous Living*. New York: Cambridge University Press, 2015.
- PIOTTI, Franco: *Az élet értelmének keresése. Válogatott tanulmányok a Prédikátor könyvéhez*. Fordította: SZATMÁRI Györgyi, SCHNIDER, Angelika. Budapest: Sapientia Főiskola-L'Harmattan, 2022.
- SCHOORS, Antoon: *Qohelet in the Context of Wisdom* (Bibliotheca Ephemeridum Theologicarum Lovaniensium). Leuven: Peeters Publishers, 1988.
- SCHULTZ, Richard L.: *Commentary on Ecclesiastes: From The Baker Illustrated Bible Commentary*. Grand Rapids, MI: Baker Publishing Group, 2019.
- SHAPIRA, Haim: *The Wisdom of King Solomon: A Contemporary Exploration of Ecclesiastes and the Meaning of Life*. London: Watkins 2018.
- WHYBRAY, Roger Normann: Qohelet, Preacher of Joy. In: *Journal for the Study of the Old Testament* 23 (1982) 89–98.

Dr. Czire Szabolcs ■ LELKÉSZ

Örökkévalóság

Az örökkévalóság királyának, a halhatatlan és láthatatlan, egyedülvaló Istennek legyen tisztelet és dicsőség mindörökön-örökké. Ámen.

- 1 Tim 1, 17.

Meggyőződésem, hogy ennél az alfejezetnél nem kell sok mindent elmondanom a fentiek után. Azt amit megfogalmazhattam az örökéletet tárgyalásánál, magába öleli a nagy "örökkévalóság", melynek határaitól senki ne faggasson engem. Nincsenek fogalmak, melyekkel térbe, vagy időbe kényszeríthetném azt a vélt dimenziót, melyet elég sokan igyekeznek korlátok közé gyömöszölni. A fenti idézet megmagyarázza felfogásomat, melyből szeretném, ha az olvasó is kiérezné a hit szabta lehetőségeket, de ugyanakkor szépségeit annak az állapotnak, melyet nem lehet a halál utáni élet állapotába sorolni. Nem azért, mert véleményem szerint, az idő koordináták hiánya miatt, érvényét veszíti a múlt, jelen és jövő. A "volt", "van" és "lesz" annyira az örökkévalóság része, mint ahogyan hitem alapja az örökkévaló, halhatatlan, láthatatlan és egyedülvaló Isten.

Tények

Bizonygatásom második részét sem indítom másként, mint az első. Merészség a vallás, a hit világában tényekről beszélni. Merészség egyben ilyen kijelentéseket is tenni, hogy vallásos ismereteink, ha úgy tetszik hitelveink nem „tények”-en alapsznak. Ennek ellenére mégis bátorkodom olyan kézzelfogható elemeket bemutatni, melyek a már említett csoportba utalhatók. Nem hanyagolom el azonban megjegyezni, hogy céltudatosan végzem ezt az ismertetést, hiszen a tényekkel újakat szeretnék előcsalni annak érdekében, hogy e munkám célját elérjem. Más szóval a tapintható, látható világ elemeit párhuzamba szeretném állítani a hit világában tapasztalhatókkal, hogy egészé váljon a szemlélet. Legalábbis saját szempontomból.

Élet

De milyen szűk a kapu és milyen keskeny az út, mely az életre visz, - bizony kevesen találják meg azt.

- Mt 7, 14

A test vágyódása halálra vezet, a lélek törekvése életre és békére. ■ Róma 8, 6.

A büntől megszabadulva az igaz élet szolgálói lettetek.

- Róma 6, 18

A jelenben ugyan minden fenyíték inkább szomorúságot okoz, mint örömet, később azonban az igaz élet és a béke gyümölcsét hozza annak, aki elviselte.

- Zsid 12,11

Az igaz élet magját békében vetik el a békeszeretők.

- Jk 3,18

Az életre, annak egészére figyelünk. Ebben mindenképpen testiségünk jelenik meg először, s ennek keressük összefüggéseit, magyarázatait azokban a változásokban, melyek akarva-akaratlan elérnek minket. Soha nem szabad félreérteni a test ápolásának, gondozásának esetleges tagadását, szemben a test **nem kívánt cselekedeteivel**. Ezek közül csak egyet emelek ki, pl. a testnek szüksége van a vízre, de mellőzendő a házasságtörés. Nem arról van szó, hogy valaki elhanyagolja testét, vér szerinti egységének ápolását, hanem arról, hogy megtartóztassa magát a rossz, káros hatásoktól.

Testiségünkre való tekintettel nem mellőzhetünk olyan kérdéseket sem, melyek szenvedéseink rendjén törnek elő belőlünk. Fontosnak tartom kihangsúlyozni itt azt a tényt is, hogy amennyiben jobban odafigyelünk magunkra, akkor tapasztaljuk, hogy "pillanatnyi, könnyű szenvedéseink" sokkal nagyobb fájdalmat okoznak, mint mások évtizedeken át tartó szenvedései. Amennyiben tovább keressük a szenvedésből származó szomorúságra a választ, meg kell kérdeznünk azt is, hogy Isten miért javítana bennünket a szenvedés és szomorúság által? Az állandóan elégedetlenkedő réteg azt hangoztatja, hogy Isten mindenhatóságából képes lenne rózsát tövis, örömet pedig bánat nélkül adni az embernek. Én viszont azt a felfogást vállalom és hirdetem, hogy az embernek meg kell tanulnia áldásaiban nagyra értékelni, és már imádságaiban megkeresni Istenét. Nem csak azért, mert nincs más választási lehetőség, hanem azért is, mert az ő kezéből vesszük el a jót és kellemest, s akkor meg kell tanulni, szembenézni a kellemetlennel is. Szabad-e továbbra is fenntartanunk olyan véleményeket, melyek Istent okolják szenvedéseink miatt? Gondolhatjuk-e Istenről, hogy ő egyszer édes, máskor keserű, majd savanyú, majd epés? Itt van a rejtély, mert ugyanaz a szó más és más érzést ad a szájba, más indulatot a szívbe. Kérdezem: vajon

ezért Isten a hibás? Vagy mi emberek, akik mindig édesen, kedvesen, kitartóan kellene kiejtenünk Isten nevét?

Mi, akik igyekszünk tanításában és példájában is követni Jézust, megtapasztalhatjuk gondviselő **Atyánk titokzatos útjait**. Ennek azonban legszebb állomása az, mikor felfedezzük Istent, akinek állandóan érezzük ránk áradó szeretetét, de nemcsak, hanem munkatársai is lehetünk Annak, akire nyugodtan rábízhatjuk életünket. Miért is ne tehetnénk meg ezt, mikor Jézus így szólt a kereszten: „Atyám, a te kezébe teszem le az én lelkemet”. Ebből nehogy azt értse valaki, hogy hiábavaló az életünk, vagy hogy az, magában véve semmit sem ér, hisz mindig másokra kell odafigyelni, nem fordítottan. Vannak kik kifejezésre juttatják, ha nem is szólnak hangosan, hogy hálásak a „gyertyának”, vagy azoknak, akik gondoskodó szeretetükkel vesznek körül őket. Nem kell aggódni amiatt sem, ha ők esetleg még nem vették észre ezt. Ha kialszik majd a gyertyánk és sötét lesz, s maguk gyújtanak egy újabb gyertyát, mert nem szolgálja ki fénnel őket senki, akkor majd belátják, hogy értük gyertyaként fogtak el. Ha nem élünk önmagunknak, mert csakugyan nem, akkor miként válhatunk környezetünk hasznos tagjaivá? De nem csupán, hanem szolgálatkész és szolgáló egyéneivé?

Az élet nagy kérdéseivel kapcsolatosan Pál apostol ad megfelelő útbaigazítást. A Fil 1, 21-24-ből kiérezhető a higgadt megfontolás, melynek köszönhetően sem az élet, sem a halál nagy kérdései fölött nem mészárolhatunk el többé, hiszen akár életünk, akár halálunk Isten kezébe van helyezve. Ennek eredményeként születhet meg az a megfogalmazás bennünk, hogy az embernek két lehetősége van: - 1. elfogadni Isten akaratát és azonosulni vele, 2. minden nehéz pillanatban kérni Isten áldó erejének segítségét.

Menni, vagy maradni? Pál apostol megadja az irányt: Ne töprengjünk azon, hogy mi lenne jobb nekünk, sőt ne is számoljunk vele. Egy biztos lehetőség van: mindenkor csendesen fohászkodni. Itt nem kell a lélekre támaszkodni a felelet megadásában, hiszen az élet nem vívódásokra tárt ki kapukat előttünk és nem is arra, hogy latolgassuk az azokon történő áthaladásunk lehetőségeit. A biztonság csak egy irányból jöhet: Isten kezéből. Ott vagyunk tehát életünkben és halálunkban, örökös oltalomban.

Itt még egyetlen kérdés feszegeti bensőmet: Sikerült-e letennünk életünket Isten kezébe? Nagyon

fontos az “igen” válasz. Annál is inkább, mert Isten az élők Istene (Mk 12,27). Ez azt jelenti, hogy minden élő ember hozzácsatolhatja életét. Sőt alapos tévedésben van, aki másként gondolkodik. Még azt is hozzátehetem, hogy bizonyos mértékig megkérdőjeleződik bennem egy lehetőség, melyet a halál beálltakor szoktunk felemlíteni. Arról gondolkodom ugyanis, hogy a halál pillanatában, amikor elszáll belőlünk az élet, Istenhez kerül a lelkünk, akivel akkor újra egyesül. Közelebről azt értem, hogy a lélek még az ember életében Isten tulajdonává válik, mert tévedés lenne arra gondolni, hogy halott testtel sokat törődne Isten. Így kétszeresen megerősödik a kezdeti felfogás, miszerint éppen a lelkünknek köszönhetően hasonlítunk Istenre, s emiatt rá is kell bízunk magunkat, – nem csupán halálunk pillanatában, hanem már azt megelőzően.

Halál

Jézus akkor hangosan fölkiáltott: „Atyám, kezébe ajánlom lelkemet.” Ezekkel a szavakkal kilehelte a lelkét. ■ Lk 23, 46.

Amint a test lélek nélkül holt, úgy a hit is holt tettek nélkül. ■ Jk 2,26

Kövess engem és hagyd a holtakra, hadd temessék halottaikat. ■ Mt 8, 22

Szereztek magatoknak barátokat a hamis mammonból, hogy amikor meghaltok, befogadjanak titeket az örök hajlékba. ■ Lk 16, 9

Ahol ugyanis végrendelet van, előbb meg kell halnia a végrendelkezőnek, mert a végrendelet csak halál esetén jogerős, és nem érvényes addig, amíg él a végrendelkező. ■ Zsid 9,16-17

Hiszen semmit sem hoztunk e világra, s nem is vihetünk el semmit. ■ 1 Tim 6, 7.

Egyikünk sem él, s egyikünk sem hal meg önmagának. ■ Róma 14, 7.

Ha tehát új szövetségről beszél, az előzőt elévültnek jelentette ki. Ami pedig elévült és kivénült, közel jár az enyészethez. ■ Zsid 8,13

Hiszen számomra az élet Krisztus, a halál pedig nyereség. ■ Fil 1, 21-24

Ha tehát Krisztussal meghaltatok a világ elemeinek, miért vesztek magatokra olyan kötelezettségeket, mintha még a világban élnétek? ■ Kol 2, 20.

Bármilyen keserves változás okozója is életünknek, nemcsak tudomásul kell vennünk létét, vagy lekezelőn elhárítanunk ismeretlen oldalait, hanem szembesülnünk kell vele, mint egy szükséges valósággal, ténnyel. Nézzük most a halál újszövetségi

megjelenéseinek magunkra értelmezhető vonásait, melyek továbbra is a tények sorába utalhatók. Azután pedig simítsuk végig azokat a vallásos jellemzőket, melyek szorosan összefonódnak nemcsak a halálról alkotott felfogásunkkal, hanem annak tényével is. Félreérthetetlen, hogy egy adott pillanatban megszűnünk élni. Az biztos, hogy a lelket palackba zárni senki sem képes, de tényként marad egy élettelen test, melyből tudjuk, hogy hiányzik valami: az élet. Az élet megjelenése tény s ugyanannak lehet felfogni távozását is egy ember esetében. Néhány ellentmondás tapasztalható a halál tényének megállapítása után. Annak ellenére, hogy mindenki az élet felé fordul inkább, mint a halálra nézzen, gondosan végig cselekszi azokat a szokásokat, melyek halott szeretetével kapcsolatosan íratlan szabályokba rögzített kultuszként maradtak ránk. Ennek kihagyása elmarasztaló következményeket szül a rokonság, az ismerősi kör részéről.

Egy másik fontos tényezőnek minősül, mikor gondoskodunk arról az időszakról, mely kiesik ellenőrzésünk alól. Végrendeletbe rögzítjük végső akaratomat, melynek tetemes vonatkozása éppen temetésünket, illetve sírunk gondozását célozza meg. Azok is szeretnék erről az időszakról gondoskodni, akiknek semmilyen sincs, amiért rokon hiányában valaki felvállalhatná ezt a kötelességet. Egy következő csoport azonban ellentétesen nyilatkozik, mert számára az emberi, halottkultusszal kapcsolatos ténykedések értelmetlenek.

Most szeretném saját álláspontomat kifejteni a halál tényével kapcsolatosan. Tudomásul veszem az újszövetségi idézetek súlyát, azonban ezek közül

azokat emelem ki, melyek irányadóak számomra és azoknak, akik ezt a felfogást képviselik. A halál tény. Ezt elkerülni, ez elől elbújni nem lehet. De nem is akar senki, aki tudja, hogy sem élete, sem halála nem saját tulajdona. Van itt egy újabb gondolat, ami mássá teszi a halálról tett megjegyzéseimet. Szinte egy szükséges átmenetként tárja elő a szomorú, de ugyanakkor keserves állapotot. Pál apostol arról értesít (Zsid 8,13), hogy Jézus egy új szövetségről beszél. Amennyiben ez új, akkor ezzel szemben van egy régebbi is. Sőt, az újjal szemben elévültnek számít a régi. Akár egy megrögződött, vallásos felfogás. Mondjuk, pl. az, hogy unitárius ember ne beszéljen arról a feltámadásról, mely a halál pillanatában következik be egy ember életében. Vagy miért nem mondhatjuk azt, hogy akár egy helyes belátás pillanatában máris részesei lettünk a feltámadásnak? Mondjuk, hogy ezt a belátást azonosítjuk sok újkeresztény megtérési folyamatával, amit mi még újjászületésnek sem nevezünk, hanem egyfajta belátásnak, ráhangolódásnak Jézus tanításaira. Így válik életté számunkra Jézus, a bármikor esedékes halál pedig nyugodtan lehet ebben az esetben nyereség.

Élünk, vagyunk, de már nem a régi, világi elemeknek hódolók. Leseperjük magunkról azokat a kötelezettségeket, melyeket régi hagyományok, emberi megszólásoktól való félelmek tapasztottak ránk. Nyitott szemmel, szívvel járunk a világban, de azért, hogy minden vonatkozásban megfeleljünk Jézus tanításainak, Isten elvárásainak.

Pap Gy. László ■ LELKÉSZ

IRODALOM EGYHÁZTAGOK TOLLÁBÓL

VERSEK

A hit

Amikor az Ige varázsát,
mint kopott, megunt ruhát
levetjük,
és ott áll előttünk
a csupasz valóság,
vagy legalább is az, amit
mi annak hiszünk,
titokban Hozzád fordulunk:

„Mondd, ez az igazság?”
S abban reménykedünk,
egy élethossznyi pillanatra
fellebbenthetjük
a Titok leplét,
s megtaláljuk lelkünk vigaszát.

Bandi András

Nagypénteken

Istenem, Istenem, miért hagytál el engem?
(Mt 27,46; Mk 16,34)

Halálkék szájából buggyan ki az ima,
halántékban, ím, felrobban az ér,
már hült helyére nézget a szem vissza.
Atyám miért? Atyám! Mondd, mit tevéll?

Álom törik tűhegyes, száz szilánkra,
mellkasra omlik, lezuhan az áll –
s hogy mind vágynak a fogak is utána!
Atyám miért? Miért, hogy így hagytál?

Agyban és csontban forrni kezd a velő,
poshad a vér az erek kőfalán,
himnuszba, versbe a burján belenő,
hát, hogy lesz így feltámadás, Atyám?

—

és kézen fog akkor a gyermek
és csókol és magához ölel
és nem lehet nem hinnem benned
ha romokban hagysz is
ha pernyének hagysz is
ha senkinek hagysz is
ha jószágod magadhoz fel nem is emel
FELTÁMADÁS ELŐTT

NEM KELL NAGY ZSÁKOKAT CIPELNI, ÉS
BELEGÖRBÜLNI A BOLDOGSÁG ELŐKÉSZÍ-
TÉSÉBE. NEM KELL MEGENNI A KÁSAFA-
LAT, ÉS ELRONTOTT BENDŐVEL ÉRKEZNI
A RÖPKÖDŐ SÜLT KACSAK KÖZÉ...”

KARÁCSONY BENŐ – NAPOS OLDAL

Meglestük. Arasznyira nyitva maradt
a túrhetetlen/túrhető boldogság, szája
eszélősen/gusztusosan habzott fel.
Megpróbáljuk csapdába ejteni,
magunk alá gyúrni, megkötözni,
szóra bírni, tettekre sarkallni –
hátha sikerülne. Mi fel nem adjuk!

#nemadjukmifel! Hiába rondít rajtunk,

tapad ránk a kór, hiába olvad ki
a gyorsfagyasztott félelem, a frekvenciák,
megabitek, osztott képernyők hiába
hintik a kárhozat és kegyelem
együttállását, napi huszonöt órában,
óránként huszonöt napra elég dózissal,
hogy denevéreként csapódunk wuhani
felhőkarcolóknak, legális kábulatban.

Csak lesünk. Istennek ennyi szolgáját/gályáját
még nem látta a nép riltájm (sic!), nem
ennyi fogadkozást és félkegyelmű
megfejtést, összecsapott esküvést,
elmért elméletet, színpompás magánszámot,
oda-vissza linkelt videóörömet. A gyász,
a keserv s a téboly túlcifrázott gyutacsai
között hiába csókoljuk a Megváltót
feleannyiért, mint a karióti. Húsvét
letelt és a feltámadás elhalasztva,
mint a bolgár-magyar, a tokiói
lánggyújtás vagy Rebiék esküvője,
RESURRECTION* POSTPONED,
de megpróbáljuk erőszakkal,
ha másképp nem megy, erőszakkal
de megfogdosni a boldogságot – hátha sikerülne.

*Rob Halfordnak (Judas Priest) az Úr 2000. esztendejében megje-
lent szólóalbuma

Csiki András

MESE

Mókuskák ♥

Az erdő téli, komor arca, kissé unott volt már, a lomhullató fák csupasz ágai, néha jajgattak a dermesztő hidegben és szívük mélyén várták már, hogy kiengedjen a hideg.

Havat nem mindig láttak a tél folyamán, - amikor igen, akkor boldogok voltak, mert a hótakaró simogató melege beborította őket.

Síri csend volt az erdőben, a madarak eltűntek, hangjuk se hallatszott, az ottlakók közül is néha lehetett látni farkas vagy vaddisznó nyomokat.

Az égbolt is örökösen borús, szürke volt, mint ha soha nem akarná látni a Napot, unalom ült mindenre. ☹️

Egyik reggel azonban, a szél erőre kapva, elkergette a felhőket, szép, kék égboltra ébresztve az erdőt. A fák nyújtózni kezdtek, egyenként versengve, mintha el akarták volna érni a Napot, mely fényesen, szikrázóan megjelent a hegytetőn.

Az aljban, a befagyott patakocska, jégpáncélját megrepesztve, csobogni engedte a kristálytisza forrást, mely úgy csillogott, mint a gyémánt.

Az erdő fái testvéri egységben, rokonságban voltak, hiszen mindannyian lomhullatóként várták a tavaszt. Egy hatalmas fa, egyik odújában, megjelent álmos képpel Mókusmama, aki kinyitva szemeit, máris reggelizni hívta csemetéit, akik lustalkodtak a lombokkal bélelt, puha odúban.

- Felkelni lustái, - végre süt a Nap, és hamarosan a hasatokat fogja sütni, ha nem bújtok elő. ☺️

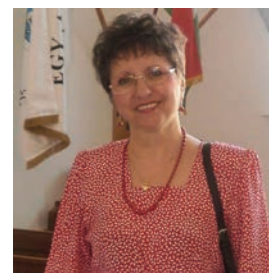
A kis mókusfik, ketten nyújtózva, lökdösték egymást az odúban, mert egyik se akart első lenni a felkelésben.

Mókusmama asztalt terített, mely finomságokkal volt tele. Volt ott mogyoró, makk, dió, kukorica, erdei gyümölcsök, levelek, gombák. Csupa finomságok, mi mókus szemnek- szájnak ingere.

Nem is kellett sokat noszogatni őket, látva a roskadozó odúasztalkát, egymást átugrálva telepedtek asztalhoz.

- Csak lassan, nyugodtan, nem falja fel előletek senki, - mosolyodott el Mókusmama. ♥

- Ha jóllaktatok, ugrálhattok az ágakon, hiszen végre derült az ég, mosolyog a Nap és sugarai dalolásra szólították a csörgedező patakot.

Nem is kellett sokáig noszogatni a mókusfikat, jóllakottan és boldogan léptek az odú szélére, hogy körül nézzenek a fák ágai között. Könnyű volt, megszire láttak, hiszen a lombkoronák nélküli ágak, szomorúan integettek, - mintha hívni akarnák egy kis vidámságra.

Mókusék egymást is legyőzni akarva, suhantak le s fel az ágak között, majd egyik fa ágáról a másikra ugorva, bebarangolták a fél erdőt. Vidámságukat még a patak is kacagta, ahogy tovasiklott a kavicsok között.

Az avar aludt, csendben voltak lakói, az apró bogarak, lárvák, - nekik még tartott a hosszú, unalmas tél.

Mókusék egy kicsit megpihelve bóklásztak az avarban, amikor az erdő fái között megpillantották a száraz levelek rendezetlenségét. Mintha valaki turkált volna benne.

Közelebb lopakodtak, hát mit láttak szemeik?

Kis, zöld fejecske próbálkozott kibújni a vastag avarból. Kissé erőtlen volt, nem is sikerült neki.

- Vajon mi lehet? - kérdezte MókusMisi a hűgát.

- Nem tudom mi az, de tudod mit? -holnap is jöjjünk erre, nézzük meg, addig kiderül. Vagy kibújjik és elmegy, vagy látni fogjuk, hogy kicsoda. ☺️

Így is tettek, otthon, semmit nem szóltak, gondolták, majd elmesélik anyukájuknak, amikor megismerik.

Másnap reggel, már izgatottan ébredtek, hamar elfogyasztották a diós-mogyorós- leveles reggelit és ugráltak is ki az odúból.

- Egyszer tornászunk egy sort, hogy több erőnk legyen és a vitaminok is használjanak, majd ugorjunk le a patakhoz, - mondta Misi.

Úgy is lett, jól elfáradtak, hiszen a sok ágról-ágra ugrás, komoly tornamutatvány volt, megirigyelhettek volna még a cirkuszi akrobaták is.

- Gyere a patakhoz, ☺️- mondta a kicsi Mókuskisasszony- szomjas lettem.

Miután jót ittak a friss, hideg vízből, lábujjhegyen igyekeztek a megjelölt fa közelébe, ahol a fel-túrt avart látták a tegnap.

Hát csodák csodája, a zöld fejecske jobban ki-merészkedett az avar sűrűjéből és tisztán látszott, hogy egy kis, fehér virágocska, a csodás hóvirág dugta ki fejcskéjét. ♥

Nagyon megörvendtek, hiszen anyukájuktól tudták, hogy ez a szelíd, kis virág, a tavasz hírnöke.

Ha megjelenik, ha kibújik a földből, - biztosan itt a tavasz.

Nagyon megörültek, -elhatározták, holnap újra elugranak, megnézni, mosolyog-e már a természetre.

Anyukájuk semmit nem sejtett, de csodálkozott, hogy reggelente nem kell költögetnie mókusfiókáit, ugranak maguktól is és sietnek fáról fára mászni.

Másnap reggel még erőteljesebben ragyogott a napsugár- simogatta fejcskéjüket, amint ittak a friss forrásvízből.

Elhatározták, ma több időt töltenek a kis hóvirágnál, és nagy ámulatukra, már messziről világított

fehér, csodás szirmuk a száraz avarban. Még nagyobb lett a meglepetésük, amikor közelebb lépkedve meglátták, hogy a fák alatt több, kis hóvirág virít, -lassan beborítva a száraz leveleket. Olyan gyorsan kibújtak a földből a napsugár langyos simogatására, - hogy csak ámuldoztak a csodálkozástól.

- Tudod mit, - mondta a mókuskisasszony, vigyünk egy csokrot Anyukánknak, ki minket nagyon szeret és vigyáz ránk.

Ezzel is köszönjük meg, hogy gondoskodik rólunk.

- Ígérjük meg, hogy szófogadó mókusfik leszünk, nem fogjuk bosszantani.

Így is tettek, leszedtek pár szálát és ki-ki a mancsai közt fogva, ágról-ágra ugrálva, hazaértek az odúba.

Édesanyjuk már várta, - nagy volt az öröm és csodálkozás, hiszen mindannyian tudták, -itt van a tavasz. ☺

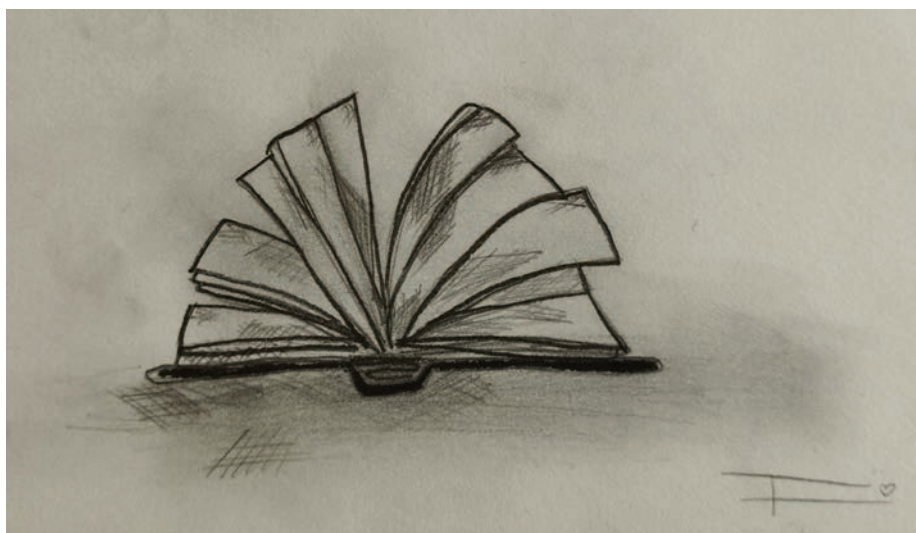
Spáda Ildikó

Meghallja a gazdag ifjú, hogy a názáreti Mester a közelében tanít Isten országáról, majd elmegy és megkérdezi, hogy melyik a biztos út, melyen a sírral, a halállal nem végződik be az emberi élet? Amint megérkezett a tanítómesterhez, nyomban feltette a kérdést, hogy *mi jót cselekedjen az örökélet elnyerése érdekében?* Jézus elmondja az első felté-

telt: *Tartsd meg a parancsolatokat! Melyeket?* – kérdezte az ifjú. Az emberi élet alap-, erkölcsi törvényeit, melyeket Mózes közölte a *Tízparancsolatban*. Nyugodtan mondta az ifjú, hogy ezeket mind megtartotta. A Mester még két új parancsolatot említett: *Szeresd Istent és felebarátodat*. Ezt is teljesítette eddigi életében. Most a döntő tanács következett:

Jer, kövess engem – mondta Jézus! Ez nehezzé vált az ifjú számára. Felismerte, hogy az életnek más célja, értelme van, az emberi lélek hosszú fejlődési folyamaton halad végig. A jó cselekvése tehát a helyes, céltudatos élet felé irányul minden mozzanatával.

PGyL

BUDAPESTI BARTÓK BÉLA UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Régi idők párterápiája, avagy egy korty víz ereje

„A humor révén látjuk meg az irracionálist a racionálisban, és a lényegtelent a lényegesnek tetszőben.”
Charlie Chaplin

A Hőgyes Endre utcai gyülekezeti teremben, február 10.-én, **Gyallay Domokos Csodatévő orvosság** című egyfelvonásos darabját adta elő a Bartók Béla Unitárius Egyházközség amatőr színjátszócsapata. A Karner Ottó presbiter, korábbi egyházközségi jegyző által megálmodott szcenáriót Pintér Nóra

Antónia (Julis), Zomboriné dr. Pap Zsófia (Sári) és Zombori György Zoltán (*Péter*) olvasta fel, vidámságot és jókedvet teremtve, sok mosolyt csalva a farsangozni összegyűlt hívek arcára.

A vidéki élet hétköznapi eseményeire és karaktereire fókuszáló könnyű mű vicces párbeszédre épül. A szellemes helyzetekből és jellegzetes, könnyen azonosítható karakterekből - akiknek viselkedése és beszédmódja meghatározó a cselekményben - pörgős rövid színdarab körvonalazódik. Az 1938-ban megjelent mű az amatőr színjátszók számára íródott, és központi eleme a házastársak közti élcelődés és csörte. A humoros fordulatokra épülő dialógus, illetve az asszonyi nyelvet megfőkező, csodatévő „egy korty víz”, a darab végére feloldja a szereplők közti feszültséget, tanulságos üzenetet hordozva.

Az esemény, az unitárius íróról való január 21.-én kezdődött megemlékezés méltó lezárásának bizonyult.

Ottónak, Nórának, Zsófinak és Gyurinak szeretettel gratulálunk, buzdítva őket színjátszó tevékenységük folytatására!

Orbán Emese

Gyallay Domokos emlékezete

A Mi Templomunk

Jártam ékes templomokban
Fénylett bennük drága pompa.
Hivallgó nép!... megcsodáltam
S hideg szívvel tovább álltam.
Kis templomunk oly egyszerű:
Díszé csak az égi derű.
Rokon kis nyáj tölti tele
Imádkozom szívből vele.

(Gyallay Domokos - Unitárius Közlöny, 1913.)

Unitárius elődeink előtti tisztelgés keretében a magyar kultúra napján a Bartók Béla Unitárius Egyházközségben 2024. január 21.-én Gyallay Domokos munkásságát, az unitárius egyház és a két világháború közötti erdélyi irodalmi életben kifejtett tevékenységére emlékeztünk.

Léta Sándor tiszteletes úr Mózes I. 2. 15 ige köré építve hívta fel a figyelmünket arra, hogy az embert

az Úr Isten az Éden kertjébe helyezte azzal a céllal, hogy művelje és őrizze azt. Közös felelősségünk az emlékezés, elődeink, unitárius nagyjaink emlékének ápolása, a hagyományok és a tőlük tanultak továbbvitele az utánunk következő nemzedéknek.

Gyallay Domokos író, költő szerkesztő életéről és munkásságáról Zomboriné dr. Pap Zsófia, az író testvérének dédunokája tartott előadást, bemutatva útját Bencédtől Budapestig, a tanárt, aki az unitárius és az irodalmi élet két világháború közötti időszakának meghatározó alakja volt. Nagy szerepe volt az első világháború, a Trianon utáni erdélyi magyar irodalmi és kulturális élet megszervezésében, egyetlen unitáriusként az Erdélyi Helikon alapító tagja, a Pásztortűz, Magyar Nép szerkesztője, a Kisfaludy Társaság és a Petőfi Társaság tagja, Corvin koszorúval kitüntetett író. Élete végéig nagy szerepet vállalt az egyházi életben úgy Erdélyben, mint Magyarországon, a frontról hazatérve a Dávid Ferenc Egylet újjáélesztésében is jelentős szerepet vállalt, annak tagja majd főtitkára, az Unitárius Irodalmi Társaság tagja, az Unitárius Közlöny szer-

kesztője, egyházi tanácsos, főgondnokhelyettes.

Novelláiban, regényeiben az unitárius hitvallása, a szülőföldje szeretete, a népmesei megingathatatlan hite abban, hogy az ember a jó ügy érdekében bármikor kész áldozatot hozni a mai ember számára is példát mutat.

Fő művéről, a Vaskenyéren regényéről Orbán Emese gondnok tartott előadást, miközben a regény helyszínéül szolgáló Torockóról vetített képeket, régi képeslapokat, amelyek a korabeli életet, viseletet mutatták be. Lelkes irodalomkedvelőként a 18. századi Erdélybe, abba a történelmi korba vitte a hallgatóságot, amelyben a regény cselekménye játszódik, elemezve a művet, ismertetve a korabeli irodalmi életet. A hallgatóság érdeklődését felkeltve, azonban a részletes leírástól tartózkodva, a regény elolvasására ösztönzött sikerrel, hiszen a könyvet, egy Kolozsváron született lelkes hallgató már kölcsön is kérte, hogy mihamarabb elolvashassa.

Az előadásokat követően Jobb Ildikó nagyapjának Jobb Dénesnek Gyallay Domokossal folytatott levelezéséből olvasott fel, személyes visszaemlékezéseket is megosztva a gyülekezettel, megidézve a korabeli tiszteltudó nyelvhasználattal a kort. Majd az író testvérének unokája, Pap Zsigmond

mesélt az író családjáról, kiemelve Gyallay Domokos szerepét a Trianon utáni erdélyi kulturális, irodalmi és egyházi élet újjászervezésében, megköszönve a szervezőknek a megemlékezést.

A záró éneket követően az íróról, a történelmi korról, a példaképekről, az unitárius elődökről élénk beszélgetés vette kezdetét a gyülekezeti teremben. A gyülekezet tagjai a Jobb Ildikó nagyapjának egy évszázaddal ezelőtti levelezését és Gyallay Domokos kiadványait olvasták.

Léta Erika tiszteletes asszony frissen sült fánkot, Mester Éva palacsintát, Jobb Ildikó, Pintér Nóra Antónia és Darkó Katalin finom házi süteményeket kínált.

Zomboriné dr. Pap Zsófia

Gyallay Domokos: Vaskenyéren

Tisztelt Gyülekezet!

Tisztelettel és szeretettel köszöntök mindenkit. Orbán Emese vagyok, és amatőr irodalomkedvelőként értékelem a művet.

A könyvekhez való viszonyomat a diákkorom határozta meg, ugyanis filológia szakon végeztem a gimnáziumi tanulmányaimat.

Bár az élet más irányba sodort, de az évek során a könyvéhségem nem csökkent, így sok fizikai időmbe kerül jelenleg is ez a „hóbort”.

Ezen felül másodmagammal vezetek egy irodalmi kört, immáron 4. éve, ami egy zárt könyvklub, és amelyben hatalmas örömet lelem.

Zomboriné dr. Pap Zsófia felkérésére vettem a kezembe a regényt, hogy írjak egy ismertetőt, recenziót róla, így hangsúlyoznám, hogy laikusként veszem a bátorságot erre.

Először is nagyon fontos, Gyallay jó elhelyezése az igen színes irodalmi palettán.

Az 1920-as évek, az irodalmi transzilvanizmus

és a Helikon kora, amelyet erős irodalmi mezőny jellemez: ha csak a népi írókat tekintjük, ott láthatjuk Tamási Áront, Benedek Eleket és Nyíró Józsefet. Tamási és Nyíró 10 évvel fiatalabbak Gyallay-nál, Benedek Elek pedig idősebb nála.

De, ha a népi írókon kívül nézzük az erdélyi irodalmat, olyan hatalmasságokat találunk, mint Áprily-1887, Ady-1877, Tompa László-1883 és Szentimrei Jenő -1891.

Az irodalmi emlékezet a népi romantika alakjaként tekinti, ezen belül is az „epigon-népiességgel” aposztrofálják. Ezt semmiképpen sem kell sértőnek véljük, ugyanis mindig voltak első és másodvonalbeli írók, más-más célközönséggel.

Az unitárius emlékezet, unitárius irodalom számára viszont ennél sokkal több. Képviselője az Unitárius Irodalmi Társaságnak, amely 1920-ban alakul Kolozsvárott.

„Az itt-ott feltűnő halvány mécsvilágok elenyésznek a rengetegben, s a vékonyan csörgedező erecskék áldáshintés nélkül tűnnek el a pusztában. Ezeket a gyengén pislákoló mécsket összevonni s az égő gyertyát az asztalra tenni, ezeket a vékony erecskéket egy mederbe terelni s pusztá tájak felüldülésére fordítani: ez volna sürgős feladatunk, amit ismételtelen csak öntudatosan szervezett munkával érhetünk el. Szervezkedjünk s tömörüljünk...”-mondja Vári Albert, mint célkitűzés.

Mindezen irodalmi történéseket fontos, hogy történelmi kontextusba helyezzük, hiszen ez nemzeti tragédiánk időszaka. A 20-as évek eleje, a Trianoni békediktátum utáni közvetlen időszak. Tudjuk, ez az az időszak, amely életre hívta a Misszióház alapításának gondolatát, ekkor indul el dr. Csíki Gábor Amerikába szolgálni, hogy ebből a pénzből 1923-ban megvásárolják ingatlanunkat, gyülekezetünk otthonát.

A Vaskenyéren 1926-ban jelent meg, kolozsvári Minerva kiadásában. A szerző történelmi regényként definiálja, és higgye el nekem, aki nem olvasta, hogy az is.

A cím, túl a metaforikus jelentésén (a vas, mint kemény, merev, tartással bíró anyag, illetve a „vaskenyér” mint a nehéz, dolgos élet szimbóluma) konkrét jelentéssel is rendelkezik.

Pávai Vajna: A torockói vasbányászat és kohászat ismertetése című művéből idézek:

„Egészen lesüllyedvén az olvasztó kemence tartalma, alól a kohó száját kibontják s a kohó fenekére gyűlt nyers vasat, mely alakjáért kenyérvas vagy

vaskenyér nevet visel, kifeszítik, a kemencéből kihúzzák, 1 1/2 öles hosszú fogóval megfogják, onnan a tőkére viszik, szénporral betemetik, hogy meg ne hűljön, mert ha meghűl, medvének marad, vagyis nem lehet a fejszével szétvágni.”

A regénybeli történet 1701-ben kezdődik. Ez az az időszak, mikor Erdély a török fennhatóság alól kikerül, és átkerül a magyar királysághoz, amely Habsburg uralom alatt áll.

II. Apafi Mihályt elfogják, lemondatják Erdélyi fejedelmi címéről, és Habsburg Gubernium kormányoz Erdélyben, Kolozsvár és Szeben székhelyekkel.

Itt kell megjegyeznünk, hogy ekkor már a Rákóczi-féle szabadságharc előszele is tombol, ugyanis 1697-ben már vannak zendülések, nevezetesen a Tokaji parasztfelkelés, amelyet Thököly-féleként is ismerhetünk.

Ez egy megpróbáltatásoktól nehéz időszak, mikor egyik hódoltságból a másikba kerül az erdélyi nép. A nemesség is megosztott, míg egyesek behódolnak az új hatalomnak, haszont remélve, mások félve és rossz szemmel nézik a megszállókat.

Ebbe a történelmi környezetbe csöppenünk a regény által, és pediglen Torockóra, Aranyos-szék közvetlen szomszédságába, az erdélyi szigethegységbe. A Székelykő mellett megbúvó városka lakói évszázadokon át a vasérc bányászásából, megmunkálásából éltek.

A vasművelésből élő kisváros emlékezetében véres időszak a 18. század fordulója.

Ugyanis, 1702-ben a jobbágyság aluli felszabadulásért évszázadok óta küzdő torockói bányászok és a helyi hűbérurak közti viszály eszkalálódott, un. „vasdézsmát” vezettek be a bécsi udvar elrendelésével.

Ez egy újabb sarc volt a sokat dolgozó szegény helyieknek, így peres útra terelték az ügyüket. A hagyomány szerint II. Géza adott kiváltságlevelet a Torockóra települő felső-Ausztriai német bányászoknak, amely a tatárjárás során eltűnt. III. Endre megerősítette a kiváltságlevelet, és ennek a dokumentumnak a másolata a helyiek követeléseinek az alapja. Prókátort fogadnak, de a per ellehetetlenül, a hűbérurak és a Gubernium összejárása eredményeként. Itt megjegyzendő, hogy a Guberniumot Bánffy György gyalui labancpárti főúr vezeti. Válaszként, a helyi lakosság zendülést szervez, és a torockói vártemplomba húzódnak be az osztrák csapatok elől, a remélt székely erősítés érkezéséig. A császári csapat ágyúgolyói sajnos idejekorán át-

törnek a kapun, és a helyiek kelepcebe kerülnek. Eckárt András és Szabó Gergely bírákat bitófára akasztják, a falut pedig kizsákmányolják. A kegyelem ára egy kötelezvény aláírása volt, melyben a helyiek lemondanak a vélt előjogokról.

A torockói pirosra festett ablakkeretek ma is a 2 vértanú előtt tisztelegnek.

Ezek a történelmi tények, melyet Gyallay fikciós elemekkel ötvöz, hogy olvasmányos és lebilincselő legyen a történet.

A cselekmény történelmi, szerelmi és társadalmi szálon is fut, lineárisan, párhuzamosan az időben. A szerelmi szál teljesen alá van rendelve a történelmi és társadalmi eseményeknek, ezek szolgálatában áll.

A társadalmi szál pedig egy kritika, amely leginkább főnemesség ellen irányul.

Szereplők tekintetében megjelennek a történelmi, valós alakok, mint Thoroczkay István, Mihály, és családjuk számos tagja, a gyalui Bánffy György gubernátor, a francia származású Rabutin a császári erők parancsnoka, illetve Szaniszló Zsigmond, illetve a fiktív szereplők, akik a nép egyszerű fiai közül kerülnek ki, általában pozitív figurák, becsületesek és igazmondóak.

Nem hagy nekünk választást az író a szereplők megítélését illetően, nem bízza ránk, gesztusokkal, jelzőkkel nyomatékosítja pozitív vagy negatív mi voltukat. A jellemábrázolások nem árnyaltak, akár csak a népmesék világában sem.

A női szereplők a társadalom, közösség, párjuk boldogulásának vannak alárendelve, és csak így, ennek tükrében értelmezhetőek.

Stilisztikáját tekintve, a népies romantika, a népies nyelvhasználat a jellemző, illetve megjelennek népmesei elemek is a boszorkányok, Belzebub fiai képviselésében.

Jelzős szerkezeteket, tájleírást nem sokat találunk a regényben, a történések nagyrészt a dialógusokból rajzolódnak ki. A sok dialógus pörgőssé, kalandregényesebbé, fogyaszthatóbbá teszi a súlyos üzeneteket hordozó történelmi regényt.

A cselekmények helyszínei: Torockó-a vérengzés helye, Torockószentgyörgy- a Thorockayak ősi fészke, vára, Nagyszében, Kolozsvár, Torda, Gyalu, ill. Székelyudvarely környéki dombság. Itt a szerzőnk hazakacsint, elkalauzolja az olvasót a Nyikó és Homoród mentére, nem fukarkodva a dicsérő szavakkal:

„A Nyikó vidéke! Innen kerültek ki a kolozsvári kollégium legeredetibb diákjai. Magukra utalt sze-

gény ördögök, de túrhetetlenül vidámak. Ők. tudták a legtöbb nótát, a legszebb verses históriákat, a legmulatságosabb meséket. Az esztendőt sanyarogva húzták végig, preceptorok, inasok, írődeákok voltak a tanulás mellett, ám esztendő végén megrakódva tértek haza szülőföldjükre, anyjuknak fejkendő, nővéreiknek pántlikát, öccsüknek bicsakot, apjuknak torockói vas eszközöket vittek ajándékba. . . Keskeny barázda, bokrával nő a gyermek a szűk örökségre. . . Túl a magas hegyeken, amely délről határolja a vidéket, a Küküllő völgyében jobb is, több is a föld. S még tovább, a két Homoród mentén gazdag élet folyik az ittenihez képest.”

A történet szálai igaz nem vezetnek oda, de utalás esik róla, hogy Bécsben is jár a torockói bányászok küldöttsége, remélve egy császári meghallgatást, jogorvoslatot a „vasdézsmá” ügyében.

Kinek íródott, ki volt a célcsoportja a szerzőnek? Meggyőződésem, hogy az egyszerű embernek íródott a könyv, példát mutatva a történelemből, hogy igenis hősök vannak, áldozatot kell vállalnunk az ügyünkért. Ez különösen fontos üzenet lehetett a 20-as években a megtört erdélyieknek.

A regény végén a pozitív végkicsengés, amely a rákövetkező évben kitörő Rákóczi-szabadságharcra utal, illetve a szerelmi beteljesülés is azt erősítheti a korabeli olvasóban, hogy az áldozatot el kell fogadnunk (legyen ez akár emberi élet vagy anyagi jellegű) egy nagyobb, nemesebb cél érdekében.

Összességében az a véleményem, hogy érdemes elolvasni ezt a kisregényt, egy olyan világba, korba nyerünk betekintést, olyan tragikus eseményről, amelyről máshol ritkán olvashatunk, ez az 1702-es vérengzés.

Nagy írónk, Jókai is hozzányúlt a Torockó-témához, méghozzá csodás eredménnyel, megszületett az Egy az Isten. Igazi nagyepikai alkotás, egy hatalmas írótól. Bár a romantikus szemlélet, a Torockói ember patetikus megközelítése hasonló, mégis azt érzem, hogy Gyallay olyan mintha belülről szemlélné az eseményeket, mintha egy lenne közülük. Gondolom, ez lehet az egyszerűbb stílus ereje, erénye.

Azzal zárnám beszédemet, hogy remélem a Bartók Béla Unitárius egyházközség tagjai egyszer, a közeljövőben, együtt ellátogatnak a regény színhelyére, az „unitáriusok Mekkájának” aposztrofált Torockóra.

Köszönöm, hogy meghallgattak.

Orbán Emese ■ GONDNOK

Házasság hete a Bartók Béla Unitárius Egyházközségben

A korábbi évekhez hasonlóan a farsangi időszakban a gyermekfarsangot követően a házasságot helyeztük középpontba. A házasság hetét (február 11-18.) idén egyházközségünkben Orbán Erika nyitotta meg vendéglelkészként. Szószéki szolgálatának témája: „Összeköt, mert elválaszt. A harmadik szál titka”. A gyülekezeti termünkben az istentisztelet követően mentálhigiénés szakemberként csoportfoglalkozást tartott „A szerelem és a házasság, mint identitásformáló erők” címmel, mottójaként egy Kányádi Sándor idézetet választott „Ha nem volnék, te sem volnál, én sem volnék, ha nem volnál.”

A közös foglalkozás keretében a jelenlevők játékkártyák segítségével vitatták meg azt, hogy mi kell egy jól működő házassághoz, megismerhettük, milyen szemszögből tekint a házasságra és a párkapcsolatra egy kamasz és milyen tapasztalatai vannak egy több évtizede házasságban élőnek, hogy vélekednek a férfiak és miben más a nők szemlélete. Egymást is segítettük, közösen meg-

vizsgálva, hogy milyen lehetőségek vannak a megoldásra, ha a közös szekeret húzó lovak megbokrosodnak, ha elágazik előttünk az út, vagy ha az úti-tervet módosítani kell. A különleges hozzávalókból készült szendvicsebédéről Darkó Katalin és Léta Erika gondoskodott.

Szokásunkhoz híven egy közös játékot is elindítottunk, amelyet papíron és elektronikusan is eljuttattunk a gyülekeztünk tagjaihoz. Ennek keretében a házastársak, szerelmes párok a hét minden napján egy-egy bibliai igén alapuló feladatot oldhattak meg (filmnézés, társasjáték, régi emlékek felidézése, jövő tervezése, régi barátokkal találkozás, közös sportolás), az azt követő beszélgetés elindítását pedig egy kezdő kérdéssel segítettük, hogy idén is nevetéssel, jó élményekkel gazdagodjanak a résztvevők.

Léta Sándor lelkész úr összegezve a házasság hete tapasztalatait felhívta figyelmünket arra, hogy az Istenre figyelés mellett milyen fontos szerepe van annak, hogy egymásra is figyeljünk.

A játék tapasztalatait a záró istentiszteletet követően osztottuk meg egymással finom sütemények elfogyasztása közben.

Zomboriné dr. Pap Zsófia

Farsang

Közös ima palesztináért

Március első pénteke különleges nap a keresztény asszonyok körében, hiszen minden esztendőben ekkor kerül sor a Nők Ökumenikus Világimanapjára, ami idén március 1-jére esett. A Bartók Béla Egyházközségünkben istentiszteleti keretek között, március 3-án került sor egy közös imádkozásra elvileg csaknem kétszáz ország testvér gyülekezeteivel, nőekkel és férfiakkal egyaránt.

Az imanap témáját, liturgiáját, énekeit minden esztendőben más-más ország asszonyai állítják össze. Idén, 2024-ben, ezt a feladatot palesztin keresztény asszonyok vállalták magukra. Négy évvel ezelőtt választottak ki számukra meditációs és gyakorlati céllal mindnyájunk közös Bibliájából egy Pál apostol-idézetet, mely így hangzik: „Kérlek Titeket... viseljétek el egymást szeretettel!” Hogy ez a mondat különleges aktualitást nyer a jelenleg Gázában fenyegető humanitárius katasztrófa fényében, az a véletlen műve, bár mint tudjuk, léteznek jelentőségteljes, Isten szándékait felfedni hivatott, véletlenek is.

Az a hely, Palesztina, Jeruzsálem a Béke Városa központtal, amelyet Szentföldnek is nevezünk, zsidók, keresztények és muszlimok számára egyaránt szent. A zsidók számára a tizenkét pátriárka földje, akik az Ábrahám utáni időkben itt letelepedve követték Isten akaratát, aki úgymond a „választott népnek” szánta Kánaánt, „az ígéret földjét”, ha szövetségét megtartják. A keresztények számára ez a föld az, ahol megszületett és beteljesítette küldetését Isten legjobb fia, a mi igaz tanítómesterünk, Jézus. A muszlimok számára is szakrális ez a hely, elsősorban Jeruzsálem, amely Mekka és Medina után az iszlám harmadik szent városa.

Az idej világitmanapot illusztráló címlapkép a Németországban élő, palesztin származású, Halima Aziz alkotása. Ha jobban megnézzük az ábrázolást, három palesztin népviseletbe öltözött, imádkozó nőt látunk rajta, mintegy belenőve egy terebélyes, békét, megbocsátást és életerőt sugárzó, olajfa törzsébe, gyökerébe. Ők jelképezik a kereszténység kialakulása óta ott gyökeret vert három fő, változatos rítusú, keresztény egyházat: a latint, a görögöt és az örményt. A nyakukban és a fülükben azonban nem keresztet hanem kulcsot viselnek. E kulcsnak az a funkciója, hogy emlékeztesse őket a hajdani otthonra, ahonnan elűzték családjaikat. Minden

nehézség ellenére a kép alapszínei, a fő evangéliumi erények színei, derűsek, bizakodóak: a hit fehér, a remény zöld, a szeretet pedig piros. A palesztin zászló negyedik, gyászos fekete színe nem szerepel a képen, csak a barna, az elrabolt szülőföld természetes meleg színe.

Miután kivetítve megnéztük és meghallgattuk a palesztin világitmanapi bizottság rangidős tagjának, az örmény Nóra Carminak, a vallomását, jobban megértettük ezt a jelképet. Rövid de annál fájdalmasabb visszaemlékezéseinek a háttérben felhangzott arab nyelven egy békéért fohászoló dal Yarabbassalami címmel, amit megtanítottak nekünk magyar nyelven is Bittner Abigél fordításában a világitmanapi előkészítő konferencián. Most pedig, Léta Judit és jómagam megtanítottuk ezt a dalt a jelenlévőknek is.

Ezután nőtestvéreink felolvasták a közös fohászokat az alábbiak szerint:

Nyíredy Judit, Hegedűsné Pálfi Csilla, Jobb Ildikó, Maróthyne dr. Tóth Erzsébet, Léta Erika, Szász Anna.

Majd meghallgattuk arámi nyelven a Miatyánkot.

Zárásként elénekeltük énekeskönyvünk egyik legrégebbi, 1582-re datálható, áldáskérő 76. számú énekét.

Mindazok akik részt vettünk ezen a rendhagyó Istentiszteleten, azzal a felemelő érzéssel távoztunk, hogy egy élő, Istenre és Emberre egyaránt figyelő, Egyház tagjai vagyunk, amelyben az elhívott papság és az aktív, öntevékeny gyülekezet együtt, egymást támogatva szolgálja azt az eszmét, amelynek megvalósítására szövetkezett.

Chehadé-Boér Judit

Felhívás közös futásra

Az elmúlt időszakban egyre nagyobb népszerűségnek örvend az amatőr futás, sokan közülünk hódolnak e szenvedélynek szabadidejükben. Úgy gondoljuk, hogy egy nyilvános rendezvényen vállalt közös futás remek lehetőség lenne számunkra, közösségi szellemünk erősítésére.

Ezért szeretnénk felkérni Önöket, hogy csatlakozzanak hozzánk egy közös BBUE-s mezben történő félmaraton vagy maraton váltófutásra 2024-ben. Az eseményt, annak időpontját közösen fogjuk kiválasztani, figyelembe véve a vállalt távokat (3-5-7-10 km), kiválasztva a megfelelő időpontot és a legkedvezőbb évszakot. Korhatár: félmaraton esetében 12 év, a maraton 18. életévtől.

Reméljük, hogy sok pozitív választ kapunk, és együtt élvezhetjük majd a csapatban futás örömét. Részvételi szándékukat kérjük, jelezzék az orban.ee@gmail.com e-mail címen.

Várjuk szeretettel válaszaikat és ötleteiket is programunkkal kapcsolatosan!

Üdvözlettel, Léta Judit és Orbán Emese

■ PROGRAMKOORDINÁTOROK

Pályázati felhívás

A Bartók Béla Egyházközségünk az alábbi pályázatokat szervezi, melyre szeretettel hívunk minden kedves érdeklődőt és családját, hogy jelentkezzenek a pályázati felhívásokra és vegyenek részt a rendezvényeinken.

Célunk, hogy együtt jól érezzük magunkat, megismerjük a bennünk és másokban rejlő értékeket és ezáltal is szolgáljuk szeretett közösségünk további épülését.

IRODALMI PÁLYÁZAT

A Bartók Béla Unitárius Egyházközségünk irodalmi pályázatot hirdet amatőr és rendszeresen publikáló szerzők számára, melynek mottója: „vaskenyér” és annak kibontott témájában.

A pályázat beküldési határideje: 2024. március 31.

Ünnepélyes díjátadó: 2024. április 11., csütörtök 17 óra.

GYEREKRAJZ PÁLYÁZAT

A Bartók Béla Unitárius Egyházközség gyermekrajz pályázatot hirdet minden Magyarországon és határainkon túl élő magyar gyermek számára a fent megfogalmazott mottó: „tisza forrás” és annak kibontott témájában.

Beérkezési határidő: 2024. május 26.

Ünnepélyes díjátadó: Unitárius Családi Futó- és Gyaloglónap, 2024. június 1., szombat 10 óra.

UNITÁRIUS CSALÁDI FUTÓ- ÉS GYALOGLÓNAP

A program időpontja: 2024.június 1. szombat, 10:00 óra

A Bartók Béla Unitárius Egyházközség hagyományteremtői szándékkal 2024 évben először meghirdeti az 1. Unitárius Családi Futó- és gyaloglónapot az Orczy-Park gyönyörűen felújított nyilvános közösségi terében.

FOTÓPÁLYÁZAT

A Bartók Béla Unitárius Egyházközség fotópályázatot hirdet amatőr és profi alkotók számára a fent megfogalmazott mottó: „béke” és annak kibontott témájában. Pályázhatnak - életkori és műfaji megkötés nélkül- hazai és határainkon túl élő alkotók színes vagy fekete-fehér digitális fényképekkel.

Beérkezési határidő: 2024. augusztus 31.

Kiállítás megnyitó és ünnepélyes díjátadó: 2024. szeptember 14., szombat 17 óra az Ars Sacra keretében

Bővebb információok a bbue.hu honlapon érhetők el.

Pintér Nóra Antónia ■ PROGRAMFELELŐS

Léta Sándor ■ LELKÉSZ

MEGHÍVÓ

Szeretettel meghívjuk Önt és kedves Családját a 143 éve született BARTÓK Béla emlékére megrendezésre kerülő komolyzenei hangversenyünkre

2024. március 24., vasárnap, 10:30 órakor

„Én részemről egész életemben minden téren, mindenkor és minden módon egy célt fogok szolgálni: a magyar nemzet és a magyar haza javát.” (Bartók Béla)

Műsoron:

részleteket hallhatunk BARTÓK Béla 44 hegedű duója átíratából és Johann Sebastian BACH, Szergej Szergejevics PROKOFJEV és Fritz KREISLER műveiből

Fellépő ifjú művészeink: SZABÓ Lilla Nóra gordonka és TÓTH Lázár hegedű

Helyszín: BARTÓK Béla UNITÁRIUS Egyházközség Temploma, 1092-BUDAPEST, HÓGYES Endre u. 3.

A koncerthez a ZENAKADÉMIA, valamint Szabó Lilla Nóra zenei közreműködéséhez

a Nemzeti Tehetség Program 2023 - Nemzeti Ifjúsági Tehetségképzési Ösztöndíjja biztosított támogatást

PESTSZENTLŐRINCI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Egyházközségi Hírek

Az előző lapszám leadási határideje óta eltelt pestszentlőrinci események közül az alábbiakat emeljük ki.

2023. december 10-én adventi koncert és gyülekezeti nap volt templomunkban.

Dr. Szent-Iványi Ilona gyülekezeti lelkész áhíta után, dr. Csörsz Rumen István a neves irodalomtörténész, az MTA munkatársa tartott koncertet Bogáti Fazakas Miklós Zsoltár feldolgozásokból. Az ünnepi együttlétet kötetlen beszélgetés, majd szeretvendégség követte, ahol a gyülekezet két nagyon aktív tagja, Botár Ilona és Farkas Sándorné Ildikó töltött káposztát készített a résztvevőknek.

A karácsonyi ünnepkörben az Unitárius Alapítványtól elnyert pályázat terhére 40 csomagot készítettünk és osztottunk ki a gyermekek számára.

A Gondviselés jóvoltából 8 rászoruló egyházközségi tag részesült ajándécsomagban. Köszönet és hála Darkó Attilának, a Gondviselés Segélyszervezet új elnökének, aki ebben az évben először bevonta a Pestszentlőrinci Egyházközséget is a megajándékozottak körébe.

2024. január 12-én kísértük utolsó földi útjára a gyülekezet egy legrégebbi aktív tagját. Dr. Petrovai Lászlóné, született Lócsey Zsóka testvérünket 80 éves korában szőlította magához az Üris-ten váratlanul. A gyülekezet számos tagja részt vett temetésén. 1950-es években költöztek Pestszentlőrincire és attól kezdve édesanyjával és nővérével rendszeresen részt vettek a gyülekezet életében. Zsóka Pestszentlőrincen konfirmált. Az elmúlt években jegyzője volt az Egyházközségnek egy cikluson keresztül. Rendezvényeket szép szavalaival tette gazdagabbá. Emléke legyen áldott!

2024. január 14-én ünnepeltük a gyülekezetben a Vallásszabadság ünnepét. Ebből az alkalmából élő rádiós istentisztelet közvetítés volt a pezsztentlőrinci templomból Szent-Iványi Ilona lelkész szolgálatával. Az ünnepségen közreműködött Csörsz Rumen István és Gadácsi Lilla ifjú hívünk.

Március 2-án kibővített presbiteri megbeszélést tartott az Egyházközség. A jó hangulatú megbeszélést finom közös vacsora követte.

Március 3-án böjti gyülekezeti nap keretében, a tele templomban az istentiszteleti szolgálatot Krizbai Béla erdélyi unitárius lelkész végezte, tartalmas beszéde mély nyomot hagyott a jelenlévőkben. Az istentiszteleten közreműködött a kispesti Gyöngyvirág Kórus.

A gyülekezeti napon, a szeretetvendégség keretében húsos és vegetáriánus menü is volt, ismételten Farkas Sándorné Ildikó és Botár Ilona jóvoltából. Áldozatos egyház szerető munkájukat áldja meg az Isten!

A Pestszentlőrinci Egyházközség presbitériuma és hívei szomorú szívvel tekintenek a közeljövőre,

amikor szeretett lelkészük nyugalomba vonul. Nehezen tudjuk elfogadni azt az egyházi szabályozást, amely – a magyarországi egyház rész esetében Nyugdíjintézet, vagyis nyugdíj kiegészítés híján – megszabja a nyugdíjba vonulás idejét.

Lelkészsünk 8 fiatalot készít fel a konfirmációra, akik május 19-én, Pünkösd vasárnap tesznek bizonyosságot unitárius hitükről.

Giba Ferenc ■ GONDNOK

KOCSORDI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Új esztendő, friss lendület Kocsordon!

Elindult új honlapunk a Látogatóközpontoz kapcsolódóan

unitarius-kocsord.hu

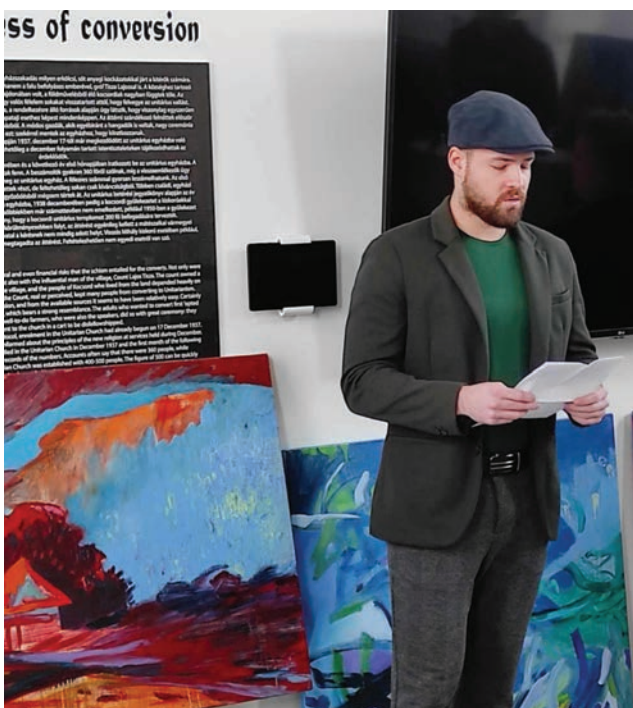
Látogassanak ide minél többen a virtuális és a valóságos térben egyaránt!

A téli hónapokban virágzó közösségi élet van Kocsordon. Ebből néhány pillanatkép beszámolómban.

Hiterősítő ökumenikus istentiszteleteket tartottunk templomunkban és a református imaházban február 20-23 között, melyre szép számmal eljöttek a hívek a hétköznapi koraesti órában. Szolgáltatokat végzett Szalay Kont református esperes, Szalayné Gacsályi Dóra lelkész, Orbán Bartha Eszter református lelkész valamint e sorok írója.

A gyülekezet tevékeny szervezői, istentisztelet után

Február 24-én a Kossuth Rádió Országjáró műsora élőben közvetített Kocsordról. Gyülekezetünk tevékenyen vett részt ebben. Alábbiakban egy kép a jókedvű, lelkes csapatról mely reméljük átadja a Kocsordi Unitárius életérzést.

Nagykárolyban február 24-én délután ökumenikus istentiszteleten vettem részt a Kertvárosi református templomban. Köszönöm unitárius közösségünk nevében a megtisztelő meghívást Tolnay István esperes úrnak és nagykárolyi önkormányzatnak.

A Nők Világimanapjához is hozzájárultunk virtuális és valóságos istentisztelet keretében. Isten óvja és békéltetője legyen a Szentföld népeinek.

Március 3-án kiállítás megnyitójára került sor unitárius Látogató Központunkban. Kentelki Gábor ifjú festőművész Marosvásárhelyről érkezett Kocsordra sok képet hozott erre a tárlatra. Isten áldása legyen életén és kísérje művészi pályája kibontakozásában.

Húsvéti előkészületek, megszépült az imaterem: Isten áldásával a Húsvéti készülődés idején

Bartha Mária Zsuzsánna ■ LELKÉSZ

In memoriam Dr. Lőrincz Ernő (1927–2024)

Erdélyi székely kisparoscsaládba született a Hargita alján, Kápolnásfaluban, 1927. december 30-án. Szülei, Ákos és Ida Homoródkeményfalváról és Abásfalváról származtak, házasságukból Ernő fiuk és Magdolna leányuk született.

Édesapja az unitárius ősök hitét plántálta fiába.

Elemi iskolába Abásfalván járt, majd a báró Orbán Balázsról elnevezett székelykeresztúri unitárius gimnáziumban folytatta középiskolai tanulmányait.

Jeles érettségi után a kolozsvári Bolyai Tudományegyetem Jogi Karán szerzett diplomát 1950-ben.

1956-ban kötött házasságot Kelemen Máriával, aki életük számtalan kihívása ellenére is évtizedekig méltó szellemi társa maradt. Ebből a házasságból született két leánya Melinda és Gabriella.

1967-ben települt át Magyarországra, ekkor avatták doktorrá, majd 1971-ben megszerezte a kandidátusi fokozatot is, melynek révén a Magyar Tudományos Akadémia köztestületi tagjává vált.

A Pécsi Tudományegyetem docenseként oktatott 1975-ig, majd Budapesten folytatta aktív jogászai pályafutását különböző intézményekben. Ekkor kapcsolódott be aktívan az Unitárius Egyház életébe. A Budapesti Egyházközség presbitere volt, majd egyházi jogtanácsos és később főgondnokhelyettes. Egyházi munkáját áldozatosan végezte, jogi tu-

dásával segítette az ingatlan visszaigénylések során 1990 után.

2011-től a Pest-szentlőrinci Egyházközség tagja lett, évekig szinte minden vasárnap részt vett az istentiszteleteken. Majd megromlott egészségi állapota miatt élete utolsó éveit Melinda lánya mellett töltötte, aki hűségesen ápolt a édesapját.

Életének, személyiségének meghatározó része volt a szülőföld iránti szeretet, a székelység és az egész Kárpát-medencei magyarság sorsát aggódó figyelemmel kísérte.

A tudás és műveltség szeretete, a világ dolgai iránti kifogyhatatlan kíváncsisága, alapvetően optimista életszemlélete tartotta meg 96 évig szellemi frissességben.

Családjának megnyugvást kívánunk az örökélet hitének reményében.

Emléke legyen áldott!

Temetésére 2024. március 8-án került sor Gyúron a Temetőben, Szent-Iványi Ilona lelkész szolgálatával.

Dr. Lőrincz Ernő - Dr. Szent-Iványi Ilona ■ LELKÉSZ

Kiigazítás

Sajnálattal és tisztelettel jelezzük, hogy az előző Unitárius Élet 77. Évfolyam 4. sz. 2023 október – december, 28. oldalon az **Ifjúsági hangolódás** – **gyermeksarok** rovatunkban közölt „A hóember” című mese szerzőjének neve lemaradt a nyomtatásból, akitől ezúton kérünk elnézést ezzel a hiánypótlással.

Spáda Ildikó,

Köszönjük szépen a megértést.

A Magyar Unitárius Egyház Magyarországi
Egyházkerületének kiadványa.
Alapítási év: 1947. HUISSN 01331271.

Főszerkesztő: Pap Gy. László
Szerkesztők: Léta Sándor, Bartha Mária Zsuzsánna,
Szabó Csengele

Szerkesztőség címe: 1055 Budapest. Nagy Ignác u. 2-4.
Tel: +36-1-3112801; +36-1-3113595
unitariusélet@gmail.com; papgyilaszo@gmail.com

Terjesztő, felelős kiadó: Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete.
Előfizetés: mue@unitarius.hu; Éves előfizetés ára: 3.600 Ft.

Nyomda: PrimeRate Kft., Budapest Megyeri út 53, 1044 • Tördelés: Kurucz Dóra

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. A lapban közölt írások nem tükrözik feltétlenül a szerkesztőség álláspontját.